

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Центральноукраїнський національний технічний університет

Економічний факультет

Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри ІАІАС
доктор історичних наук, професор
_____ Василь ОРЛИК
«_____» _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
на тему:

**«Цифровізація архівних фондів: сучасні підходи, виклики та перспективи
розвитку в Україні»**

Виконав здобувач вищої освіти
II курсу, групи ІС 21
ОПП «Інформаційна, бібліотечна
та архівна справа»
спеціальності 029 «Інформаційна
бібліотечна та архівна справа»
_____ ГОРДІЄНКО Андрій Сергійович
«_____» _____ 2025 р.

Керівник роботи:
к. пед. н., доцент
_____ Олена КОЛОМІЄЦЬ
«_____» _____ 2025 р.

Рецензент:
к. пед. н., директор Кропивницького
фахового коледжу Приватного вищого
навчального закладу «Університет сучасних
знань»
_____ Тетяна ШИШКІНА

Міністерство освіти і науки України
Центральноукраїнський національний технічний університет
Факультет економічний
Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ Василь ОРЛИК
«__» _____ 2025 року

**ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Гордієнко Андрій Сергійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

- Тема роботи
Цифровізація архівних фондів: сучасні підходи, виклики та перспективи розвитку в Україні
- Керівник роботи

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

- Строк подання роботи до захисту _____
- Мета _____ та _____ завдання _____ кваліфікаційної _____ роботи

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вступ		
2	Розділ 1. Теоретичні і архівні аспекти цифровізації в Україні		
3	Розділ 2. Дослідження цифровізації архівних фондів в ДАКО		
4	Розділ 3. Аналіз і рекомендації щодо розвитку цифровізації архівних фондів в ДАКО		
5	Висновки та список використаних джерел		

Дата видачі завдання

«——» —— 2025 р.

Підпис керівника
Завдання прийнято до виконання

(прізвище та ініціали)

«——» —— 2025 р.

Підпис здобувача вищої освіти

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

на кваліфікаційну роботу

здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ІС 21 ОПП «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Центральноукраїнського національного технічного університету, м. Кропивницький, 2025 р.

Гордієнка Андрія Сергійовича

Науковий керівник: к. пед. н., доцент Коломієць О.

Тема кваліфікаційної роботи: «Цифровізація архівних фондів: сучасні підходи, виклики та перспективи розвитку в Україні».

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та практично дослідити процес цифровізації архівних фондів в Україні на прикладі діяльності Державного архіву Кіровоградської області (ДАКО); визначити сучасні підходи, виклики та перспективи розвитку цифровізації архівної справи.

Завданнями роботи є:

1. Проаналізувати науковий стан дослідження проблеми цифровізації архівних фондів та уточнити понятійно-категоріальний апарат дослідження.
2. Дослідити міжнародний досвід цифровізації архівних матеріалів, проаналізувати відповідні стандарти та підходи.
3. Охарактеризувати структуру, склад та особливості архівних фондів ДАКО як об'єкта цифровізації.
4. Проаналізувати методику, етапи й технології цифровізації архівів у ДАКО, а також виявити основні проблеми та виклики, що виникають у процесі.
5. Сформулювати рекомендації щодо вдосконалення процесу цифровізації архівних фондів у ДАКО та окреслити перспективи розвитку цифрової архівної справи в Кіровоградській області.

Об'єкт дослідження: цифрова трансформація архівної справи в Україні.

Предмет дослідження: процес цифровізації архівних фондів Державного архіву Кіровоградської області.

Оригінальність рішень полягає у комплексному дослідженні сучасного стану цифровізації архівів у ДАКО, визначенні ключових викликів, технологічних і методичних проблем та у розробці практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності цифрових процесів в архівній установі.

Практичне значення результатів кваліфікаційної роботи спрямовано на удосконалення процесів цифровізації архівних фондів, збереження історичних документів, забезпечення доступу до архівної інформації, підвищення якості інформаційних послуг архівних установ та інтеграцію вітчизняної архівної справи в європейський інформаційний простір.

Структура та зміст.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків.

Обсяг основного тексту: 73 сторінки, список використаних джерел та літератури складає 64 найменування, робота містить 5 таблиць, 5 рисунків та 3 додатки.

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми, визначаються об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження.

У першому розділі розглянуто теоретико-методологічні аспекти цифровізації архівних фондів, понятійний апарат, міжнародні стандарти, методи дослідження та джерельну базу.

Другий розділ присвячено аналізу цифровізації архівних фондів у Державному архіві Кіровоградської області: охарактеризовано архівні фонди, описано етапи цифровізації, застосовані технології, визначено основні виклики та перспективи.

У третьому розділі сформульовано рекомендації щодо вдосконалення цифровізації архівів у ДАКО та розглянуто перспективи розвитку архівної справи в Кіровоградській області в умовах цифрової трансформації. У висновках узагальнено результати дослідження та сформульовано підсумки в теоретичному й практичному вимірах.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: цифровізація, архівні фонди, електронні документи, архівна справа, інформаційні технології, Державний архів Кіровоградської області, збереження історичних документів, доступ до інформації, цифрові ресурси.

SUMMARY

for the final qualifying work

written by the student of the IC 21 M (1,4) specialty 029 "Information, Library and Archives" of the Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, 2025

Andrii Hordiienko

Scientific supervisor: : Ph.D., Associate Professor Kolomiets O.

The theme of the qualifying work: "Digitalization of Archival Collections: Modern Approaches, Challenges, and Development Prospects in Ukraine".

The purpose of the master's work: to theoretically substantiate and practically explore the process of digitalizing archival collections in Ukraine based on the example of the State Archive of the Kirovohrad Region (SAKR); to identify modern approaches, challenges, and development prospects of digital transformation in the archival field.

The tasks of the work are:

1. To analyze the current scientific state of research on the problem of archival digitalization and clarify the conceptual and categorical framework of the study.
2. To study international experience in the digitalization of archival materials and analyze relevant standards and approaches.
3. To characterize the structure, composition, and features of SAKR's archival collections as objects of digitalization.
4. To analyze the methodology, stages, and technologies of digitalization in SAKR and identify the main problems and challenges in the process.
5. To formulate recommendations for improving the digitalization process of archival collections in SAKR and outline development prospects for digital archiving in the Kirovohrad region.

Object of the research: digital transformation of the archival sector in Ukraine

Subject of the research: the process of digitalizing archival collections, based on the activities of the State Archive of the Kirovohrad Region.

Originality of the proposed solutions lies in the comprehensive examination of the current state of digitalization at SAKR, the identification of key challenges,

technological and methodological issues, and the development of practical recommendations for enhancing the efficiency of digital processes in archival institutions.

Practical significance of the results of the qualification thesis is aimed at improving digitalization processes of archival collections, preserving historical documents, ensuring access to archival information, increasing the quality of information services of archival institutions, and integrating the national archival system into the European information space.

Structure and content. The qualification thesis contains 73 pages of main text, a list of 64 references and sources, 5 tables, 5 figures, and 3 appendices.

The introduction justifies the relevance of the chosen topic, defines the object, subject, goal and objectives of the study.

The first chapter explores the theoretical and methodological foundations of archival digitalization, defines key concepts, presents international standards, research methods, and the source base.

The second chapter is devoted to the analysis of archival digitalization at the State Archive of the Kirovohrad Region: it characterizes the archival collections, describes the stages and technologies used in the digitalization process, and identifies key challenges and future prospects.

The third chapter formulates recommendations for improving digitalization at SAKR and examines the prospects for archival development in the Kirovohrad region under conditions of digital transformation.

The conclusions summarize the research results and formulate the outcomes in both theoretical and practical dimensions.

KEYWORDS: digitalization, archival collections, electronic documents, archival science, information technologies, State Archive of the Kirovohrad Region, preservation of historical documents, access to information, digital resources.

Відгук на кваліфікаційну роботу

здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти групи ІС 21
ОПП «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», спеціальності 029
«Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Центральноукраїнського
національного технічного університету

Гордієнка Андрія Сергійовича

Тема кваліфікаційної роботи: **«Цифровізація архівних фондів: сучасні підходи, виклики та перспективи розвитку в Україні».**

Обсяг кваліфікаційної роботи складає 73 сторінки, 64 позиції у списку використаних джерел та літератури.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в теоретичному та практичному дослідженні процесу цифровізації архівних фондів в Україні, зокрема на прикладі діяльності Державного архіву Кіровоградської області, з урахуванням сучасних підходів, викликів та перспектив розвитку архівної справи.

Актуальність теми обумовлена необхідністю проведення цифрової трансформації архівної галузі в умовах зростаючої потреби у збереженні історичних документів та забезпеченні відкритого доступу до інформації шляхом впровадження новітніх інформаційних технологій.

Тема кваліфікаційної роботи безпосередньо пов'язана з об'єктом діяльності здобувача вищої освіти спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Завдання, поставлені в межах кваліфікаційної роботи, відповідають вимогам до професійної діяльності фахівця освітнього ступеня магістра.

Оригінальність рішень полягає в розробці авторських рекомендацій щодо вдосконалення цифровізації архівних фондів у регіональній архівній установі, а також у комплексному аналізі міжнародного досвіду та його адаптації до умов української практики.

Практичне значення результатів кваліфікаційної роботи спрямовано на покращення цифрових процесів в архівних установах, підвищення рівня збереження та доступності історичних документів, а також інтеграцію архівної справи України до європейського інформаційного простору.

Кваліфікаційна робота заслуговує оцінки: «відмінно».

Гордієнко Андрій заслуговує присвоєння кваліфікації бакалавра з інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Керівник кваліфікаційної роботи:

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри історії, археології інформаційної
та архівної справи

Олена КОЛОМІЄЦЬ

Рецензія
на кваліфікаційну роботу

здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти групи ІС 21
ОПП «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», спеціальності 029 «Інформаційна,
бібліотечна та архівна справа» Центральноукраїнського національного технічного
університету

Гордієнка Андрія Сергійовича

Тема кваліфікаційної роботи: **«Цифровізація архівних фондів: сучасні підходи, виклики та перспективи розвитку в Україні».**

Актуальність роботи не викликає сумнівів, оскільки в умовах цифрової трансформації сучасного суспільства питання збереження історичної спадщини, забезпечення відкритого доступу до архівної інформації та впровадження інформаційних технологій в архівну справу є надзвичайно важливими. Оцифрування архівних фондів стає ключовим етапом у розвитку національної архівної системи та її інтеграції в європейський інформаційний простір.

Робота має оптимальну та логічну структуру: складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, а також додатків.

Дослідження виконано відповідно до визначених мети й завдань і повністю відповідає вимогам освітньо-професійної програми спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Позитивним в роботі є ґрунтовне теоретичне опрацювання понятійного апарату та міжнародного досвіду цифровізації архівів, детальний аналіз діяльності Державного архіву Кіровоградської області, опис етапів цифровізації, використаних технологій та виявлення основних викликів. Значущим є також формулювання практичних рекомендацій щодо вдосконалення цифрових процесів в архівній установі, що свідчить про прикладну цінність роботи.

У цілому, кваліфікаційна робота містить усі необхідні складові, виконана на належному науковому та методичному рівні, з дотриманням вимог до оформлення і структури.

Кваліфікаційна робота є самостійним, завершеним дослідженням і може бути рекомендована до захисту з позитивною оцінкою.

Гордієнко Андрій заслуговує присудження освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Рецензент:

к. пед. н., директор Кропивницького
фахового коледжу Приватного вищого
навчального закладу «Університет сучасних
знань»

Тетяна ШИШКІНА

ЗМІСТ

ВСТУП	10
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ І АРХІВНІ АСПЕКТИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	14
1.1. Науковий стан розробки проблеми цифровізації архівних фондів в Україні	14
1.2. Поняття цифровізації архівних матеріалів	18
1.3. Огляд основних міжнародних стандартів та підходів до цифровізації архівних фондів	23
1.4. Методи та джерельна база дослідження цифровізації архівних фондів	25
Висновки до Розділу 1	27
РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ АРХІВНИХ ФОНДІВ В ДАКО	29
2.1. Загальна характеристика ДАКО та його архівних фондів	29
2.2. Методика та етапи цифровізації архівів в ДАКО	35
2.3. Технології цифровізації архівів в ДАКО	42
2.4. Виклики та перспективи цифровізації в ДАКО	45
Висновки до Розділу 2	49
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ І РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ АРХІВНИХ ФОНДІВ В ДАКО	51
3.1. Перспективи розвитку архівної справи в Кіровоградській області в умовах цифровізації	51
3.2. Рекомендації щодо покращення процесу цифровізації в ДАКО	57
Висновки до Розділу 3	63
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	77

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена стрімким розвитком інформаційних технологій, що радикально змінюють підходи до збереження, обробки й використання історичної інформації. В умовах цифрової трансформації суспільства архіви перестають бути виключно місцем зберігання документів і перетворюються на динамічні інформаційні центри. Оцифрування архівних фондів забезпечує не лише збереження культурної спадщини, а й значно розширює можливості доступу до документів для дослідників, студентів, громадськості, сприяє відкритості та прозорості історичних джерел. Особливої актуальності проблема набуває в контексті сучасних викликів, пов'язаних з воєнними загрозами, фізичним знищенням або пошкодженням архівів, а також необхідністю модернізації застарілих методів зберігання та обліку документів.

У сфері архівної справи України цифровізація виступає ключовим чинником інтеграції у європейський та світовий простір, оскільки дозволяє застосовувати міжнародні стандарти метаданих, електронного документообігу й довготривалого збереження цифрових копій. Водночас ця тема пов'язана з низкою складних питань – правових, технічних, організаційних, фінансових – які потребують ґрунтовного вивчення та комплексного вирішення. Таким чином, дослідження сучасних підходів до цифровізації архівних фондів, виявлення основних викликів та формулювання перспектив розвитку є надзвичайно важливим і своєчасним завданням як для теорії архівознавства, так і для практики управління національними інформаційними ресурсами.

У процесі дослідження цифровізації архівних фондів в Україні були проаналізовані праці провідних вітчизняних і зарубіжних дослідників, що висвітлюють як загальні теоретичні аспекти, так і практичні кроки до впровадження цифрових технологій у галузі архівознавства. Серед українських науковців, чиї роботи стали фундаментом для осмислення цифрової трансформації архівної справи, варто виокремити дослідження А. М. Буряка, Д. П. Василенка, Л. В. Бутко, Г. І. Калінічевої, Н. Вовк, Д. А. Гурської, Г. Я.

Гараніна, які ґрунтовно аналізують проблематику створення електронних архівів, цифрових платформ та електронних виставок архівних документів. Особливу увагу також привертають роботи М. Серби, О. Сосніна, М. Г. Хаустової, які розглядають цифровізацію як відповідь на сучасні суспільні виклики, зокрема воєнні загрози. У зарубіжному контексті важливими стали праці Astle P. J., Gertz J., Smith A., Granger S., Balogun T., а також нормативно-методичні документи UNESCO, ICA, ISO, що забезпечили порівняльний аналітичний підхід. Таким чином, залучення широкої джерельної бази дозволило дослідити цифровізацію архівної сфери на перетині інформаційних технологій, архівознавства та політики культурної спадщини.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та практично дослідити процес цифровізації архівних фондів в Україні на прикладі діяльності Державного архіву Кіровоградської області (ДАКО); визначити сучасні підходи, виклики та перспективи розвитку цифровізації архівної справи.

Задля реалізації головної мети дослідження необхідно було розв'язати такі основні завдання:

1. Проаналізувати науковий стан дослідження проблеми цифровізації архівних фондів та уточнити понятійно-категоріальний апарат дослідження.
2. Дослідити міжнародний досвід цифровізації архівних матеріалів, проаналізувати відповідні стандарти та підходи.
3. Охарактеризувати структуру, склад та особливості архівних фондів ДАКО як об'єкта цифровізації.
4. Проаналізувати методику, етапи й технології цифровізації архівів у ДАКО, а також виявити основні проблеми та виклики, що виникають у процесі.
5. Сформулювати рекомендації щодо вдосконалення процесу цифровізації архівних фондів у ДАКО та окреслити перспективи розвитку цифрової архівної справи в Кіровоградській області.

Об'єкт дослідження: цифрова трансформація архівної справи в Україні.

Предмет дослідження: процес цифровізації архівних фондів на прикладі діяльності Державного архіву Кіровоградської області.

Методи дослідження. Для розв'язання означених завдань використано комплекс взаємопов'язаних методів наукового дослідження: структурно-логічний аналіз – для побудови логіки, структури та внутрішньої узгодженості змісту магістерської роботи; методи аналізу та синтезу – для вивчення наукових джерел, узагальнення теоретичних підходів до цифровізації архівної справи та формулювання висновків щодо сутності та особливостей цього процесу; порівняльно-аналітичний метод – з метою дослідження міжнародних стандартів цифровізації архівів і зіставлення їх з практикою в Україні; метод історизму – для аналізу становлення та розвитку архівної справи в Україні та діяльності Державного архіву Кіровоградської області; емпіричні методи (спостереження, аналіз внутрішньої документації, інтерв'ювання співробітників архіву) – для отримання практичної інформації про цифровізацію архівних фондів у ДАКО; системний аналіз та моделювання – у процесі дослідження архівного фонду як цілісної інформаційної системи та розробки рекомендацій щодо її цифрової трансформації.

Практичне значення дослідження. Висновки, сформульовані у кваліфікаційній роботі, можуть бути використані в діяльності регіональних архівних установ для удосконалення підходів до цифровізації документів, підвищення ефективності їх збереження, обробки та доступності. Запропоновані рекомендації спрямовані на поліпшення організаційних, технологічних та методичних аспектів цифровізації архівів, зокрема в умовах обмеженого фінансування та зовнішніх загроз.

Основні положення дослідження можуть бути включені до навчальних курсів і практичних посібників з архівознавства, електронного документообігу, інформаційної діяльності для студентів спеціальностей «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», а також використовуватись у підвищенні кваліфікації працівників архівних установ.

Зміст та структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, а також додатків. Обсяг основного тексту становить 73 сторінки. Список використаних

джерел та літератури включає 64 найменування. Робота містить 5 таблиць, 5 рисунків та 3 додатки.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, окреслено наукову новизну та практичне значення роботи.

Перший розділ присвячений теоретичним і методологічним аспектам цифровізації архівних фондів в Україні. У ньому проаналізовано науковий стан розробки теми, розкрито поняття цифровізації архівів, представлено огляд міжнародних стандартів, методи дослідження та джерельну базу.

У другому розділі досліджено практику цифровізації архівних фондів у Державному архіві Кіровоградської області (ДАКО). Проаналізовано структуру та особливості архівних фондів, методик і етапи цифровізації, використані технології, а також виявлено основні виклики та перспективи цифрової трансформації архівної установи.

Третій розділ містить аналітичні висновки та практичні рекомендації щодо вдосконалення процесу цифровізації архівних фондів у ДАКО. Розглянуто перспективи розвитку архівної справи в регіоні в умовах цифровізації та сформульовано пропозиції щодо підвищення ефективності архівної діяльності.

У висновках узагальнено основні результати дослідження, підбито підсумки в теоретичному і практичному аспектах, сформульовано перспективи подальших досліджень у сфері цифровізації архівів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: цифровізація, архівні фонди, електронні документи, архівна справа, інформаційні технології, Державний архів Кіровоградської області, збереження історичних документів, доступ до інформації, цифрові ресурси.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ І АРХІВНІ АСПЕКТИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

1.1. Науковий стан розробки проблеми цифровізації архівних фондів в Україні

Оцифрування архівних документів і забезпечення до них віддаленого доступу відіграють важливу роль у розвитку наукових досліджень і є необхідним інструментом у роботі представників різних галузей знань – істориків, політологів, юристів, управлінців, філософів. Цей аспект знайшов своє відображення у працях таких дослідників, як А. Алексеєнко [1], Н. Вовк [4], С. Туровська, І. Смоляр [38], І. Тюрменко [39], О. Гаранін [5], С. Маккей [59], Е. Ворнер-Джонс [63], Дж. Бак [46], Т. Бімслей [49], Б. Намаде [60], К. Селіверстова [33] та інших. Сучасні науковці аналізують особливості нових форматів архівних даних в умовах цифровізації, окреслюють основні етапи процесу оцифрування. Водночас, питання системного підходу до цифровізації архівів залишається недостатньо вивченим.

Як зазначають дослідники, оцифрування архівних матеріалів дозволяє розміщувати оригінали в захищених умовах з обмеженим доступом, натомість надаючи доступ до цифрових копій, що знижує ризик пошкоджень, викликаних фізичним використанням, освітленням або крадіжкою [47]. Це є цінним доповненням до традиційних методів збереження, таких як контроль температури, вологості та створення мікрофільмів [45]. Попри переваги, обмеження доступу до оригіналів після оцифрування не завжди реалізується на практиці, і попит на фізичні документи може зберігатися. Проте в деяких архівах оцифрування здійснюється саме з метою зменшення експлуатації крихких документів [54; 48].

Як зазначають науковці, цифрове збереження вимагає стратегій, таких як збереження оригінального технічного середовища, емуляція та міграція даних, щоб забезпечити довготривалий доступ до цифрових копій [45; 58]. Хоча міграція є найбільш поширеною практикою, вона потребує постійних

фінансових та технічних ресурсів і може призводити до втрати частини даних [53]. Питання про те, чи є оцифрування формою збереження, залишається дискусійним. Деякі дослідники стверджують, що цифрові копії не замінюють оригінали, а лише сприяють їх збереженню шляхом зменшення фізичного доступу [64; 61; 52].

Таким чином, хоча оцифрування значною мірою сприяє збереженню документів, воно не може повністю замінити традиційні методи. Ефективна стратегія збереження має враховувати як цифрові, так і аналогові аспекти, а також забезпечувати ресурсне планування ще на етапі розробки проектів оцифрування [47].

У дослідженні А. Кисельової (2005), аналізуються типи архівних ресурсів, критерії їх класифікації, а також інформаційні можливості українських архівів. Авторка окреслює концептуальні основи представлення архівних матеріалів провідних державних архівів України в мережі Інтернет і підкреслює, що потенціал онлайн-середовища для надання архівних інформаційних послуг в Україні досі реалізований не повністю. У зв'язку з цим наголошується на необхідності повної цифровізації архівних процесів і розвитку повнотекстових ретроспективних ресурсів. Окрім того, дослідниця пропонує логічну структуру вебсайту для інтеграції приватних і державних архівних ресурсів та впровадження електронних послуг у режимі реального часу [13].

Як зазначають Д. А. Василенко та Л. В. Бутко, науково-технічний прогрес ХХІ століття сприяв формуванню державної політики загальної цифровізації. Інтеграція інноваційних цифрових технологій у діяльність архівних установ відкриває нові можливості для держави та суспільства щодо розширення доступу до інформаційних ресурсів. Сучасні методи обробки даних сприяють отриманню об'єктивної та достовірної інформації, необхідної для державного управління, суспільного розвитку й наукових досліджень, а також дозволяють ефективніше аналізувати зміст архівних фондів. Крім того, цифрові технології значно прискорюють пошук потрібних документів в архівних сховищах [3, с. 34].

Упродовж 2014–2023 років спостерігалось стале зростання попиту на інформаційні послуги в електронному форматі, що свідчить про загальний суспільний перехід до цифрових технологій. Паралельно з цим тривала реалізація ініціатив у сфері електронного урядування та документообігу, зокрема впровадження електронного цифрового підпису.

Аналіз технічної інфраструктури архівних установ демонструє поступове, хоча й повільне покращення їхньої технологічної оснащеності. Так, у 2014 році лише 30 одиниць техніки виконували функції серверів, а 17 державних архівів взагалі не мали серверного обладнання. Разом з тим кількість комп'ютерної техніки збільшилась з 983 до 1050 одиниць (зростання на 7%). Проте труднощі з підключенням до мереж залишались: до локальних мереж було підключено лише 69% комп'ютерів (на 2% більше, ніж у 2013 р.), а доступ до Інтернету мали 62% машин [17]. У 2015 році динаміка збереглася: кількість серверів не змінилась, а кількість комп'ютерів зросла до 1160 одиниць (на 10,5%). Водночас тільки 67% з них були підключені до локальних мереж, а доступ до Інтернету зменшився до 59% [18].

Оцифрування документів та описів Національного архівного фонду (НАФ) розглядається як один із пріоритетних напрямів розширення доступу до архівної інформації. У 2017–2022 роках державні архіви активізували роботу в цьому напрямку, що дало змогу суттєво наростити обсяги цифрових ресурсів. Зокрема, у 2017 році було оцифровано 42 905 одиниць зберігання, що на 61% більше, ніж у 2016 році, та втричі більше, ніж у 2015-му. Крім того, було переведено в цифровий формат 15 611 описів НАФ – удвічі більше, ніж роком раніше, та у 22 рази більше, ніж у 2015 році [30]. У 2018 році оцифрування продовжилося: було переведено в цифрову форму 23 159 паперових колекцій, 336 кінодокументів, 2 071 одиницю аудіоархіву та 12 906 фотоматеріалів, що сприяло покращенню доступу до архівної спадщини [31].

Значущим етапом у розвитку цифровізації архівної справи став 2019 рік: було оцифровано 83 052 одиниці зберігання колекцій та регіональних документів Національного архівного фонду. До цієї роботи долучилися Центральний

державний архів України, а також центральні державні архіви Волинської, Київської, Луганської та Хмельницької областей. Додатково було переведено в електронний формат ще 7 204 одиниці зберігання, що стало важливим кроком у напрямі модернізації архівних процесів [31]. У 2020 році позитивна тенденція збереглася: було оцифровано 74 183 одиниці зберігання фондів та регіональних документів НАФ, а також ще 15 063 одиниці, що свідчить про активізацію цифрових перетворень у Центральному державному архіві України та архівах окремих областей [24].

До 2021 року в межах реалізації Національної програми інформатизації було досягнуто суттєвого прогресу у відновленні Державного реєстру документів страхового фонду документації України та Державного реєстру техногенно й екологічно небезпечних об'єктів. Виділення 3,1 млн грн дало змогу посилити системи інформаційної безпеки, що сприяло збереженню цифрових даних [25]. У 2022 році було започатковано інноваційну ініціативу щодо приймання та передачі електронних документів НАФ із використанням сучасних цифрових форматів. Цей пілотний проєкт забезпечив інтеграцію таких документів до Архівного сховища електронних документів, створивши передумови для їх довготривалого зберігання та використання [26].

Інтеграція цифрових технологій у діяльність Державної архівної служби України набуває стратегічного значення, адже спрямована на забезпечення швидкого, ефективного та безпечного доступу до архівної інформації. У 2023 році були здійснені конкретні кроки для розвитку цифрового документообігу та створення державної системи страхового фонду документації. Важливим етапом стало впровадження пілотного проєкту, реалізованого в межах Угоди №22-R5614 від 20.10.2022 між Французьким агентством міжнародної технічної експертизи та ПрАТ «Центр комп'ютерних технологій «ІнфоПлюс». Ця ініціатива орієнтована на автоматизацію процесів збереження, управління та використання архівних електронних документів в офіційній, науковій та прикладній сферах.

У контексті воєнного стану Державна архівна служба України окреслила цифрову трансформацію архівних установ і установ страхового фонду як один із ключових напрямів своєї діяльності. У 2023 році основні зусилля були спрямовані на модернізацію систем внутрішнього електронного документообігу, а також на адвокацію включення конкретних цифрових ініціатив до Національної програми інформатизації на 2024–2026 роки. Зокрема, йдеться про розробку єдиного державного електронного реєстру національної архівної інформації.

Важливу роль у забезпеченні доступу до суспільно значущої інформації відіграє розвиток електронних ресурсів – офіційного веб-порталу Державного архіву України та вебсайтів державних архівних установ, зокрема Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства й Науково-дослідного інституту мікрографії. Ці ресурси сприяють задоволенню зростаючого попиту громадськості та організацій на електронні послуги [28].

Таким чином, наукове опрацювання проблеми цифровізації архівних фондів в Україні свідчить про зростаючий інтерес дослідників до тематики оцифрування як інструменту збереження та доступу до документальної спадщини. У працях вітчизняних і зарубіжних авторів висвітлюються переваги цифрових форматів, окреслюються виклики, пов'язані з технічним, ресурсним та правовим забезпеченням цього процесу, а також акцентується на необхідності комплексного підходу до цифрової трансформації архівної сфери. Попри значні досягнення у впровадженні цифрових технологій у практику роботи державних архівів, питання сталості цифрового зберігання, захисту даних та інтеграції цифрових сервісів у загальнодержавну інформаційну політику залишаються актуальними і потребують подальшого дослідження та вдосконалення.

1.2. Поняття цифровізації архівних матеріалів

Цифровізація – це впровадження цифрових технологій з метою трансформації бізнес-моделі для підвищення прибутковості та зростання доданої

вартості. Вона передбачає перехід до цифрового формату ведення бізнесу шляхом адаптації традиційних підходів до нових технологічних умов [3, с. 36]. Цей процес охоплює використання цифрових інструментів для збору даних, виявлення закономірностей і прийняття більш обґрунтованих управлінських рішень.

На нашу думку, основною метою цифровізації є забезпечення можливості модернізації та оптимізації бізнес-процесів за допомогою цифрових ресурсів, що сприяє підвищенню ефективності діяльності або, в контексті архівної справи, спрощенню доступу та збереження цінних і тендітних документів.

Цифровізація визнається одним із ключових чинників економічного розвитку завдяки здатності цифрових технологій підвищувати ефективність, продуктивність, знижувати витрати та покращувати якість реалізації державної економічної політики [35, с. 46]. Термін *digitalization* (цифровізація) означає впровадження цифрових рішень у всі сфери суспільного життя – від міжособистісної комунікації до промислових процесів, від побутових приладів до елементів одягу та іграшок. Йдеться про трансформацію фізичних і біологічних систем у кіберфізичні та кібербіологічні – об'єднання матеріальних об'єктів із цифровими технологіями, що супроводжується перенесенням частини людської активності в цифрове, віртуальне середовище [41, с. 8].

У Законі України «Про Національну програму інформатизації» цифровізація трактується як процес впровадження цифрових технологій у всі сфери суспільного життя. Під цифровими технологіями мається на увазі сукупність упорядкованих правових, науково-технічних та організаційних рішень, які забезпечують застосування комп'ютерної, обчислювальної техніки, програмного забезпечення та інших засобів з метою мінімізації участі користувача в інформаційно-комунікаційних процесах – збиранні, обробці, передачі інформації та виконанні трудомістких операцій [23].

У Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки цифровізація визначається як процес насичення реального середовища електронно-цифровими пристроями, системами та засобами, а також

встановлення між ними електронно-комунікаційної взаємодії. Така інтеграція фактично поєднує фізичний і віртуальний світи, формуючи кіберфізичний простір [27].

М. В. Руденко розглядає цифровізацію як багатогранне явище, що охоплює технологічний, соціальний, економічний, філософський та правовий виміри. На думку дослідника, цифровізація полягає у впровадженні інформаційно-комунікаційних технологій – зокрема хмарних рішень, аналітики великих даних (Big Data), Інтернету, соціальних медіа – з метою автоматизації процесів, оптимізації виробництва, підвищення якості послуг, зростання продуктивності, зменшення витрат та посилення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. Також цифровізація сприяє покращенню бізнес-процесів і забезпечує ширший доступ громадян, зокрема мешканців віддалених громад, до освітніх, медичних та адміністративних послуг. Особливої уваги заслуговує філософський підхід автора, який акцентує на формуванні нової комунікативної системи та створенні глобального інформаційного простору. У правовому контексті цифровізація вимагає встановлення загальнообов'язкових норм для інформаційного обміну через телекомунікаційні технології, а також забезпечення захисту персональних даних [32].

На думку Д. А. Гурської цифровізація передбачає трансформацію традиційних носіїв інформації, зокрема паперових документів або аналогових записів, у цифровий формат, що забезпечує зручність їх зберігання, обробки та використання в електронному середовищі [6, с. 81].

Л. Я. Філіпова зазначає, що цифрові архіви – це спеціалізовані ресурси, у яких зберігаються оцифровані версії різноманітних матеріалів, зокрема фотографій, відео- та аудіофайлів, текстових документів, нотних записів, кіноматеріалів, ілюстрацій тощо. Їхня головна відмінність від традиційних архівів полягає в тому, що вони зберігають не матеріальні оригінали, а їх цифрові еквіваленти, розміщені на комп'ютерних серверах або в хмарних обчислювальних середовищах [40, с. 7]. Нижче, у таблиці 1.1 подано узагальнені визначення поняття «Цифровізація», сформульовані вітчизняними

дослідниками, а також у нормативно-правових актах України, що дозволяє простежити багатовимірність цього явища та його трактування в різних контекстах:

Таблиця 1.1

Трактування поняття «цифровізація» [3,6,23,27,32,35,41]

Автор/Джерело	Визначення
Василенко Д. А., Бутко Л. В. [3]	Цифровізація – це впровадження цифрових технологій для трансформації бізнес-моделі з метою підвищення прибутковості та доданої вартості; охоплює збір даних, аналіз та прийняття управлінських рішень.
Соснін О. В. [35]	Цифровізація виступає чинником економічного розвитку завдяки впливу на ефективність, продуктивність і зниження витрат; охоплює всі сфери життя, включно з побутом і виробництвом.
Хаустова В. М. [41]	Цифровізація – це перехід до кіберфізичних та кібербіологічних систем через поєднання фізичних об'єктів із цифровими технологіями та перенесення діяльності у віртуальне середовище.
Закон України «Про Національну програму інформатизації» [23]	Цифровізація – це впровадження цифрових технологій у всі сфери суспільного життя, що включає правові, технічні та організаційні рішення для зменшення участі людини у процесах обробки інформації.
Концепція розвитку цифрової економіки [27]	Цифровізація – це насичення фізичного простору цифровими пристроями й встановлення між ними комунікацій, що створює кіберфізичний простір.
Руденко М. В. [32]	Цифровізація – це складне явище з технологічним, економічним, філософським і правовим змістом; передбачає використання ІКТ для автоматизації, підвищення продуктивності та доступності послуг.
Гурська Д. А. [6]	Цифровізація – це перехід від традиційних носіїв до цифрових форматів, що полегшує зберігання, обробку та використання інформації.

На основі проведеного аналізу можна сформулювати власне визначення поняття цифровізації архівних матеріалів так:

Цифровізація архівних матеріалів – це процес переведення традиційних (паперових, аналогових) носіїв архівної інформації у цифровий формат із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечує збереження, доступність, зручність обробки та інтеграцію архівних ресурсів у єдиний електронний інформаційний простір. Цей процес охоплює не лише технічне оцифрування, а й створення умов для довготривалого зберігання

цифрових копій, їх захисту, структуризації та забезпечення відкритого доступу до них.

Досвід успішного впровадження цифрової трансформації в окремих бібліотеках і архівах демонструє, як ефективна стратегія та належна організація процесів сприяють досягненню позитивних результатів. Прикладом є Europeana – цифрова бібліотека, архів і музей, що надає доступ до понад 50 мільйонів об'єктів культурної спадщини з різних країн Європи. Її успіх ґрунтується на відкритості, міжінституційній співпраці та використанні інноваційних технологій, які забезпечують зручний доступ до ресурсів. British Library Digital Collections активно реалізує цифрові ініціативи, включаючи сканування та надання доступу до оцифрованих версій рідкісних та старовинних рукописів, що сприяє збереженню культурної спадщини та забезпеченню її доступності для дослідників і широкого загалу. Іншим прикладом є Digital Public Library of America (DPLA) – проєкт, що об'єднує цифрові колекції архівів і бібліотек США, забезпечуючи вільний доступ до матеріалів. Основу його успіху становлять принципи відкритості, співпраці та стандартизованого підходу до створення цифрових ресурсів. Національний архів Австралії (National Archives of Australia) також активно впроваджує цифрові рішення, що дозволило значно пришвидшити доступ до документів і зменшити потребу у фізичному відвідуванні архіву, покращивши якість обслуговування користувачів [42, с. 23-24].

Вивчення провідного міжнародного досвіду дало змогу виокремити ключові принципи цифровізації бібліотек і архівів:

- принцип відкритості та партнерства: взаємодія з іншими установами, національними та міжнародними організаціями сприяє формуванню більш масштабного і доступного інформаційного середовища;

- інтеграція сучасних технологій: застосування цифрових рішень для збереження, систематизації та надання доступу до інформаційних ресурсів значно спрощує процеси для користувачів;

– стандартизація процесів: впровадження єдиних стандартів щодо зберігання, опису (метаданих) і доступу забезпечує цілісність, сумісність і високу якість цифрового контенту;

– орієнтація на користувача: цифрові проєкти мають більший успіх, коли враховують реальні потреби й очікування цільової аудиторії, пропонуючи зручний, інтуїтивно зрозумілий та швидкий доступ до ресурсів.

Таким чином, поняття цифровізації архівних матеріалів охоплює не лише процес переведення традиційних носіїв інформації у цифровий формат, але й включає глибоку трансформацію способів зберігання, обробки, доступу та використання архівних ресурсів. На основі аналізу наукових підходів, нормативних документів і міжнародного досвіду, цифровізація розглядається як комплексна стратегія, що поєднує технологічні, організаційні, правові та користувацькі аспекти з метою забезпечення довготривалого збереження архівної спадщини, її відкритості, доступності й інтеграції в сучасний інформаційний простір.

1.3. Огляд основних міжнародних стандартів та підходів до цифровізації архівних фондів

Огляд основних міжнародних стандартів та підходів до цифровізації архівних фондів свідчить про значну уніфікацію цього процесу на глобальному рівні. У цифровій трансформації архівної справи головну роль відіграють стандарти, що забезпечують сумісність, збереження автентичності, довготривале зберігання та доступність цифрових копій історичних документів. Одним із ключових міжнародних документів у цій сфері є стандарт ISAD(G) (General International Standard Archival Description), розроблений Міжнародною радою архівів (ICA). Цей стандарт визначає загальні правила опису архівних матеріалів і є основою для створення електронних каталогів у багатьох країнах світу [55].

Іншим фундаментальним документом є стандарт ISO 15489-1:2016 «Інформація та документація. Управління документацією», який визначає

принципи створення, ведення, використання та збереження записів, зокрема в електронному форматі. Його адаптація сприяє розробці політик цифрового зберігання, включаючи архівні метадані, структуровані відповідно до міжнародних норм [57].

У сфері цифрового збереження архівних ресурсів важливу роль відіграє також модель OAIS (Open Archival Information System), представлена у стандарті ISO 14721:2012. Вона описує функціональні компоненти архівної системи, яка забезпечує довгострокове зберігання, управління і доступ до цифрових об'єктів. OAIS є широко визнаним підходом у провідних національних архівах, зокрема Британському національному архіві, Національних архівах США (NARA) та в рамках програм Європейського Союзу [56].

Особливої уваги заслуговують рекомендації UNESCO щодо цифровізації документальної спадщини. У «Путівнику з цифрового збереження» (UNESCO, 2015) наголошується на необхідності розробки стратегій оцифрування з урахуванням технічних можливостей, авторського права, пріоритетності фондів, стану збереженості та інституційної спроможності. Організація акцентує на важливості доступності цифрових ресурсів для широкої громадськості та інтеграції архівів у міжнародний інформаційний простір [62].

На практиці міжнародні архіви дотримуються підходу FAIR (Findable, Accessible, Interoperable, Reusable) для забезпечення якості цифрових ресурсів. Цей підхід рекомендує структуровану організацію метаданих, відкритість форматів, інтероперабельність платформ та повторне використання цифрового контенту. Наприклад, Європейська платформа Europeana діє на засадах FAIR та об'єднує цифрові ресурси архівів, бібліотек і музеїв з усього континенту [51]. У країнах ЄС цифровізація архівних фондів здійснюється відповідно до Європейської хартії цифрового збереження (European Digital Preservation Charter), яка регламентує принципи довготривалого доступу до цифрової культурної спадщини. Ця Хартія передбачає створення національних стратегій, співпрацю з приватним сектором і впровадження сучасних ІТ-рішень для архівної справи [50].

У контексті впровадження цифрових технологій у країнах Центрально-Східної Європи, включно з Україною, важливим орієнтиром є стандарти EAD (Encoded Archival Description) та EAC-CPF (Encoded Archival Context – Corporate bodies, Persons, and Families), які широко застосовуються для XML-кодування описів архівних документів і взаємодії з європейськими архівними порталами, такими як Archives Portal Europe [44].

Таким чином, цифровізація архівних фондів ґрунтується на комплексі міжнародних стандартів і підходів, що забезпечують системність, науковість, доступність та інтероперабельність цифрових архівних ресурсів. Використання таких стандартів дозволяє забезпечити якісне довготривале зберігання документів, посилити інформаційну безпеку та інтегрувати національні архіви у світовий цифровий простір.

1.4. Методи та джерельна база дослідження цифровізації архівних фондів

Методологія наукового дослідження розглядається як сукупність принципів, концепцій, підходів і методів, що забезпечують обґрунтованість, логічну послідовність і наукову достовірність отриманих результатів. У межах даної роботи методологія виконує функції визначення шляхів пізнання об'єкта дослідження, спрямування дослідницького процесу на досягнення поставленої мети, забезпечення повноти збору та аналізу інформації, а також розробки рекомендацій. Обрана методологія ґрунтується на міждисциплінарному підході та враховує специфіку архівної справи, інформаційних технологій та управління документацією.

Для реалізації завдань дослідження застосовано комплекс взаємопов'язаних загальнонаукових, спеціальних і емпіричних методів. Історичний метод дав змогу простежити еволюцію цифровізації архівної справи в Україні, виявити ключові етапи становлення відповідних практик у ДАКО, а також проаналізувати вплив зовнішніх чинників, зокрема законодавчих,

технологічних і воєнно-політичних умов. Метод аналізу і синтезу дозволив розділити об'єкт дослідження на окремі компоненти – технічні, організаційні, нормативні – та, поєднавши результати, сформувати цілісну картину цифрової трансформації архівів.

Порівняльно-аналітичний метод було використано для вивчення зарубіжного досвіду цифровізації архівних фондів, порівняння підходів, застосовуваних в Україні та за кордоном (наприклад, у Великій Британії, США, Австралії), а також оцінювання рівня відповідності української практики міжнародним стандартам, зокрема ISAD(G), OAIS, ISO 15489-1:2016, EAD. Системний підхід дозволив розглядати архівні установи як складні інформаційно-документаційні системи з взаємопов'язаними елементами, процесами і функціями.

Метод спостереження та аналіз внутрішньої документації (інтерв'ювання, огляд технічного забезпечення, аналіз звітів і наказів) було застосовано у процесі практичного вивчення діяльності Державного архіву Кіровоградської області, що дозволило отримати емпіричні дані про реальний стан цифровізації на рівні регіональної архівної установи. Також у роботі використано графоаналітичний метод, який дав змогу подати результати у візуальній формі (таблиці, діаграми, інфографіка) для кращого розуміння темпу та обсягів цифровізації фондів ДАКО.

Джерельна база дослідження охоплює низку нормативно-правових актів, міжнародних стандартів, звітів, наукових публікацій, методичних документів, а також електронних ресурсів. Серед нормативно-правових джерел – Закон України «Про Національну програму інформатизації», розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки», Програма оцифрування архівних інформаційних ресурсів на 2022–2025 роки. Також використано щорічні звіти Укрдержархіву (2014–2023 рр.), що надали важливу інформацію щодо динаміки цифровізації на національному рівні.

Важливе значення мали міжнародні джерела, зокрема документи UNESCO (PERSIST Guidelines), Digital Preservation Coalition, Archives Portal Europe, а

також праці дослідників у галузі цифрового архівування (Astle & Muir, Granger, McKay, Smith, Vak, Nampooya, Youngs та ін.). На основі цих матеріалів було здійснено аналіз основних міжнародних підходів, таких як FAIR-принципи, XML-стандарти метаданих, стратегії довготривалого збереження.

Крім того, у дослідженні використано наукові публікації українських авторів, зокрема роботи А. Кисельової [13], Д. Василенка [3], Л. Бутко [3], М. Серби [34], Д. Гурської [6], Л. Філіпової [40], які стали джерелом аналітичного матеріалу про особливості архівної цифровізації в Україні. У якості додаткової джерельної бази було залучено архівні документи ДАКО: плани, інструкції, внутрішню кореспонденцію, що надало можливість оцінити реальні практики цифровізації на рівні установи. Таким чином, комплексна методологія та широка джерельна база дали змогу всебічно дослідити процес цифровізації архівних фондів в Україні, узагальнити міжнародний досвід і сформулювати практичні рекомендації для покращення цифрової трансформації архівної галузі.

Висновки до Розділу 1

У першому розділі роботи було проведено комплексний аналіз теоретичних і методологічних аспектів цифровізації архівних фондів, зосереджено увагу на понятійно-категоріальному апараті, науковому стані розробки теми, міжнародних стандартах і методах дослідження. З'ясовано, що цифровізація архівної справи є багатограним процесом, який охоплює технічні, організаційні, правові й соціокультурні виміри. Вона не тільки сприяє збереженню документальної спадщини, але й забезпечує зручний, швидкий і прозорий доступ до інформаційних ресурсів. У ході аналізу термінології було встановлено, що цифровізація охоплює як процес переведення документів у цифровий формат, так і трансформацію всієї системи архівного обліку, зберігання та доступу.

Дослідження міжнародних стандартів (ISAD(G), ISO 15489-1, OAIS, EAD, EAC-CPF) і практик (Europeana, British Library, UNESCO, DPLA) дозволило

зробити висновок про високий ступінь уніфікації цифрових підходів, що забезпечують сумісність, довготривале зберігання та відкритість цифрових архівних ресурсів. Водночас в Україні цифровізація розвивається поступово й нерівномірно, що зумовлено технічними, фінансовими та нормативними обмеженнями. Аналіз вітчизняної нормативно-правової бази та звітів Укрдержархіву свідчить про наявність позитивної динаміки, зокрема щодо обсягів оцифрування фондів та створення електронних сервісів, проте актуальними залишаються питання стандартизації процесів, захисту цифрових даних і сталого розвитку цифрових ініціатив. Таким чином, підсумком першого розділу стало визначення теоретичних основ цифровізації архівів як стратегічного напрямку модернізації інформаційної сфери. Обґрунтовано необхідність формування цілісної національної стратегії цифрової трансформації архівної справи із урахуванням міжнародного досвіду, сучасних технологій та потреб користувачів. Зібрані в розділі матеріали створюють ґрунт для подальшого аналізу практичної реалізації цифровізації на прикладі діяльності ДАКО, що розглядається у наступних розділах роботи.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ АРХІВНИХ ФОНДІВ В ДАКО

2.1. Загальна характеристика ДАКО та його архівних фондів

Державний архів Кіровоградської області (ДАКО) – це структурний підрозділ обласної державної адміністрації, який підпорядковується її голові та Державній архівній службі України. Архів реалізує державну політику у сфері архівної справи та діловодства, координує діяльність місцевих органів влади, підприємств та установ щодо ведення архівної документації [8].

Основні завдання архіву включають [8]:

- збереження, облік, реставрація та використання документів Національного архівного фонду, включаючи особисті, службові, унікальні та повернуті з-за кордону документи;
- формування, поповнення та реєстрація фондів, створення страхових копій та фонду користування;
- контроль за станом архівної справи в установах області, перевірка дотримання вимог до ведення документації;
- ведення довідкового апарату, інформування користувачів, надання архівних довідок і копій документів;
- науково-методичне керівництво, дослідження в галузі архівознавства, документознавства, археографії, публікація наукових праць;
- підтримка та розвиток архівної інфраструктури, участь у розробці та реалізації програм розвитку архівної справи;
- надання платних послуг, оцінка архівних документів, допомога у зберіганні та реставрації приватних архівів;
- сприяння професійному розвитку фахівців, залучення кадрів;
- організація міжнародного співробітництва та поширення передового досвіду;
- виконання інших функцій, пов'язаних із забезпеченням збереження й використання документальної спадщини області.

Історія Державного архіву Кіровоградської області розпочинається 17 листопада 1925 року, коли рішенням Президії Зінов'євського окрвиконкому було створено Зінов'євське окружне архівне управління на базі архіву окрвиконкому. Наприкінці 1930 року цю установу ліквідували, а замість неї утворили Зінов'євське місцеве архівне управління. 10 листопада 1931 року Секретаріат ВУЦВК прийняв постанову про перетворення місцевих архівних управлінь на державні історичні архіви з науковим статусом. На початку 1932 року Зінов'євське управління було перейменовано на Зінов'євський державний історичний архів [11].

У 1934 році, у зв'язку з перейменуванням міста Зінов'євськ на Кірово, архів отримав назву Кіровський державний історичний архів. Після створення Кіровоградської області у 1939 році архів був реорганізований у Кіровоградський обласний державний архів. У різні роки установа мала змінні назви: з 1941 по 1958 – Державний архів Кіровоградської області, з 1958 по 1980 – Кіровоградський обласний державний архів, а з 1980 року – знову Державний архів Кіровоградської області. У 1975 році, через розширення архівного фонду, розпочалося будівництво нового дев'ятиповерхового архівного корпусу, куди у 1983 році архів переїхав. У 1991 році до архіву були передані документи фондів Партійного архіву Кіровоградського обкому КПУ разом із приміщенням і матеріально-технічною базою [11].

Архів налічує понад 8 300 фондів, що включають понад 1,4 млн одиниць зберігання документів на паперовій основі, а також кінодокументи (259 од.), фотодокументи (понад 23 тис.), фонодокументи (397), відеодокументи (470) і науково-технічну документацію. Фонд бібліотеки становить понад 15 700 книг та брошур, 7 300 підшивок газет, 663 журнальні комплекти й 4 600 спеціальних видань. Зібрання охоплює історичну, краєзнавчу й довідкову літературу, зокрема унікальні видання XIX ст. Бібліотека має систематичний каталог [8].

У ДАКО зберігаються документи з часів Російської імперії, які висвітлюють політичне, соціально-економічне й культурне життя Єлисаветградського, Олександрійського, Бобринецького повітів. Значну частину

фондів складають документи промислових підприємств, освітніх закладів, церковних установ, зокрема метричні книги XVIII–XX ст. різних конфесій. Документи радянського періоду відображають діяльність органів влади, податкову політику, націоналізацію промисловості, боротьбу з голодом, репресії, соціальні й економічні трансформації періоду незалежності.

Зберігаються також фонди періоду окупації (1941–1944): документи гебітскомісаріатів, поліції, судів та сільських управ. Окрема група – партійні й комсомольські фонди (1920–1991), що охоплюють політичну історію регіону. Особливо цінним є фонд Служби безпеки України по Кіровоградській області, де містяться архівно-слідчі справи жертв політичних репресій, а також фільтраційні справи осіб, примусово вивезених до Німеччини. Архів має фонди виборчих комісій, що фіксують перебіг виборів усіх рівнів, і 79 фондів особового походження, серед яких – документи поміщиків, діячів культури, науки, педагогіки (зокрема В. Сухомлинського), учасників Другої світової війни, краєзнавців. Зібрано колекції копій документів з історії Нової Сербії, фортеці Св. Єлисавети, репресій на селі, подій «Помаранчевої революції», Революції Гідності, АТО, діяльності Народного Руху України [8].

Особливу цінність мають кіно-, фото-, фоно- та відеодокументи, що ілюструють суспільно-політичне життя регіону з 1960-х років. Це фільми, телепередачі, фотознімки міст, портрети героїв війни, діячів науки, культури, аудіозаписи інтерв'ю та музичних творів. Обсяг фондів та документів на 01 січня 2025 року наведений у таблиці 2.1 [8]:

Таблиця 2.1

Обсяг фондів та документів ДАКО на 01 січня 2025 року [8]

Тип документів / фондів	Кількість	Хронологічні межі
Документи на паперовій основі		
– Фонди	8445	1759–2024
– Одиниці зберігання	1 521 502	1759–2024
Науково-технічна документація	218	1946–1990

Продовження табл. 2.1

Кінодокументи	259	1941–1990
Фотодокументи	26 065	1906–1930, 1941–2015, 2019–2024, б/д
Фотодокументи	414	1962–2017, 2019
Відеодокументи	826	2002–2024
Науково-довідкова бібліотека	16 257	1857–2022
– Книги та брошури	664	
– Комплекти журналів	7 409	
– Підшивки газет	4 609	
– Спеціальні видання (картки, плакати тощо)		

У Державному архіві Кіровоградської області створено розгалужену систему каталогів, картотек і баз даних, що забезпечує ефективний доступ до архівної інформації та полегшує пошук документів за різними критеріями. Узагальнену характеристику цих інформаційних ресурсів подано в таблиці 2.2 нижче:

Таблиця 2.2

Каталоги, картотеки та бази даних ДАКО [8]

Каталоги та картотеки	
Загальна кількість карток	466 436
Тематичні картотеки	<ul style="list-style-type: none"> - Пленуми, бюро обкому, міськкомів, райкомів партії - Позбавлені виборчих прав - Примусово вивезені до Німеччини (1942–1944) - Партизани і підпільники (1941–1945) - Репресовані (1930–1950-ті рр.) - Загиблі комуністи (1941–1945) - Іменна картотека «тридцятитисячників» - До фондів П-4 і П-429 - Бібліотечні періодичні видання
Показчики до фондів	<ul style="list-style-type: none"> - Р-227: Предметний до Єлисаветградської контрольної комісії - Р-250: Географічний, іменний - Р-810: Окружна інспектура народної освіти
Огляди	<ul style="list-style-type: none"> - Тематичні: колективізація (1919–1932), адмінтерустрій (1752–1962) - Фондові: документи про завод Ельворті, повітові виконкоми, парторганізації
Основні види каталогів (паперові)	
Географічний	Алфавітний перелік населених пунктів, інформація про адміністративні зміни

Предметно-тематичний	За темами та хронологією подій, поділ на дорадянський і радянський періоди
Іменний	Алфавітний покажчик видатних осіб
На документи особового складу	Відомості про зберігання кадрових документів ліквідованих установ
Кіно-, фото-, фоно-каталог	Тематично систематизована інформація про події з історії Кіровоградщини
Бази даних (електронні)	
Фондовий каталог	Частина проекту «Центральний фондовий каталог». Вміщує інформацію про номер, назву, дати, обсяг, тип і категорію фонду.
Відеодокументи	Облік телепередач, фільмів, інтерв'ю: автор, назва, зміст, жанр, учасники, дата, мова, носій, тривалість, примітка.
Книжковий фонд	Облік літератури з історії, архівознавства, краєзнавства, управління тощо. Включає відомості про видання, автора, розміщення.

Структура Державного архіву Кіровоградської області (ДАКО) включає 37 штатних одиниць, з яких 17 – не державні службовці. Архів очолює директор, у підпорядкуванні якого діють два заступники: один відповідає за зберігання фондів, інший – за організаційну роботу підрозділів. До складу архіву входять такі структурні підрозділи (Додаток А) [8]:

1. Відділ зберігання, обліку документів та довідкового апарату (6 штатних одиниць) – займається зберіганням архівних фондів, обліком справ та веденням довідкової системи. Відповідає також за реставрацію документів і бібліотечне обслуговування.

2. Сектор інформаційних технологій та технічного забезпечення (4 штатні одиниці) – відповідає за ІТ-підтримку, технічне обслуговування, функціонування інформаційних систем та архівного обладнання.

3. Відділ фінансово-економічної роботи та матеріального забезпечення (9 штатних одиниць) – забезпечує бухгалтерський облік, господарське обслуговування, ремонт і експлуатацію приміщень архіву.

4. Сектор управління персоналом, запобігання та виявлення корупції (2 штатні одиниці) – здійснює кадрову роботу та заходи з антикорупційної політики.

5. Відділ інформації, використання документів та міжнародної діяльності (5 штатних одиниць) – займається видачею архівних довідок, організацією доступу до документів, інформаційною політикою та співпрацею з міжнародними партнерами.

6. Відділ формування Національного архівного фонду та діловодства, координації архівної справи в області (8 штатних одиниць) – забезпечує комплектування архіву, ведення діловодства, а також методичну підтримку архівних установ області.

Керівництво архіву забезпечують директор та заступники, що координують роботу відповідних напрямів. У структурі чітко розмежовані функції зберігання, інформаційного обслуговування, організаційної, фінансової та технічної діяльності.

Нормативна база діяльності ДАКО ґрунтується на актах законодавства України, нормативно-правових документах центральних органів влади, галузевих положеннях, методичних розробках та інструкціях. Основу становлять закони України, зокрема: «Про Національний архівний фонд та архівні установи» [22], «Про інформацію» [21], «Про звернення громадян» [20], «Про державну службу» [19], а також спеціальні закони, що регулюють доступ до архівів репресивних органів. Указом Президента України № 37/2009 визначено порядок розсекречення архівів, пов'язаних із визвольною боротьбою, репресіями та голодоморами.

Організація роботи архіву здійснюється відповідно до Положення про ДАКО (затвердженого розпорядженням від 31.10.2019 № 1116-р), наказів Міністерства культури та Міністерства юстиції України щодо експертизи культурних цінностей, користування архівними документами, витребування соціально-правових документів тощо. Архів користується затвердженими методичними матеріалами, такими як примірні номенклатури справ для різних установ, пам'ятки з передачі документів, рекомендації щодо перевірок, семінарів і роботи з джерелами комплектування. Крім того, діяльність ДАКО регламентується інструкціями щодо: виконання запитів громадян та установ,

організації виставок архівних документів, порядку користування документами Національного архівного фонду. Фінансово-господарські аспекти роботи врегульовано встановленими тарифами на архівні послуги – як із використання та зберігання документів, так і з науково-технічного опрацювання матеріалів на договірній основі [8]. Таким чином, діяльність архіву спирається на чітку та системну нормативну базу, що забезпечує законність, фаховість і прозорість усіх напрямів його функціонування.

Таким чином, Державний архів Кіровоградської області є ключовою регіональною архівною установою, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері архівної справи та діловодства, веде облік, зберігання та використання документів Національного архівного фонду. Архів має тривалу історію, значний документальний масив (понад 1,5 млн одиниць зберігання), розгалужену структуру та добре розвинену інформаційну інфраструктуру. Його фонди охоплюють документи з XVIII століття до сьогодення, включаючи матеріали дорадянського, радянського та новітнього періодів. Значну цінність становлять особові фонди, архіви репресивних органів, документи періоду окупації, а також унікальні аудіовізуальні матеріали. ДАКО активно застосовує сучасні підходи до каталогізації, цифрового обліку та надання послуг, а його діяльність ґрунтується на комплексній нормативно-правовій базі, що забезпечує відкритість, професіоналізм і збереження історичної спадщини регіону.

2.2. Методика та етапи цифровізації архівів в ДАКО

Процес цифровізації документів у Державному архіві Кіровоградської області (ДАКО) є багаторівневим та організується відповідно до стратегічних завдань, спрямованих на збереження документальної спадщини, підвищення доступності архівної інформації та впровадження сучасних цифрових технологій. Загальна організація цього процесу передбачає поетапне планування, ресурсне забезпечення, визначення пріоритетів та дотримання національних стандартів цифровізації.

Визначення пріоритетності фондів для оцифрування здійснюється на основі трьох основних критеріїв: історична цінність документів, фізичний стан їх збереження та рівень запитів користувачів. Особливу увагу приділено тим матеріалам, які мають підвищений науковий інтерес або є найбільш уразливими до руйнування. У 2024 році в межах цієї політики в ДАКО було оцифровано 160 одиниць зберігання архівних фондів, які мають підвищене значення для дослідників історії Кіровоградщини та процесів національної пам'яті [10].

Стратегічним напрямом розвитку ДАКО залишається впровадження цифрових технологій, зокрема створення електронного архіву, автоматизація доступу до довідкових систем, каталогів та реєстрів, а також участь у міжархівних цифрових проєктах. Це відповідає загальнодержавним завданням у сфері архівної справи, які визначаються нормативними актами, зокрема Законом України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» [22] та «Про інформацію» [21]. Протягом 2024 року ДАКО здійснив оновлення технічного обладнання, що дозволило забезпечити якісне сканування та електронну обробку документів, зокрема впровадити систему подвійного резервного зберігання цифрових копій [8].

Значну роль у реалізації процесів цифровізації відіграє залучення внутрішніх ресурсів архіву: кадрових, технічних, інфраструктурних. Внутрішні підрозділи, зокрема сектор інформаційних технологій та технічного забезпечення, здійснюють налаштування сканувального обладнання, конверсію файлів у формати, придатні для довготривалого зберігання (TIFF, PDF/A) та інтеграцію з електронними базами даних. Також важливою є координація з відділом обліку документів та довідкового апарату, який визначає обсяг, склад і реєстраційні параметри оцифрованих матеріалів.

В умовах обмеженого фінансування ДАКО активно співпрацює з партнерськими інституціями – обласними державними установами, науковими організаціями та закладами вищої освіти. Так, у 2024 році архів продовжив співпрацю з обласною бібліотекою, краєзнавчим музеєм і навчальними закладами в межах проєкту «Архівна спадщина – цифровий доступ», що

передбачає створення загального електронного ресурсу доступу до локальної історичної документації [9].

Важливим напрямом є створення страхових копій найбільш уразливих до пошкодження документів. Для цього застосовуються методики резервного копіювання, які передбачають як фізичне зберігання копій на зовнішніх носіях, так і використання хмарних сервісів, коли йдеться про неембаргові матеріали. Такі дії спрямовані на збереження унікального історичного контенту у випадку техногенних катастроф або фізичного знищення оригіналів.

Процес цифровізації в ДАКО також враховує запити користувачів – зокрема дослідників, представників громадськості, журналістів. Статистика запитів аналізується для формування тематичних колекцій. У 2024 році найбільший інтерес становили документи періоду репресій, матеріали про Другу світову війну, метричні книги та документи проєктів місцевого самоврядування. Це дозволило сформуванню напрямів тематичної цифровізації, орієнтовані на підвищення суспільного інтересу та освітньої цінності архівних матеріалів [9].

Загалом організація процесу цифровізації в ДАКО ґрунтується на поєднанні державних стратегічних завдань, локальної ініціативи, технічної модернізації та орієнтації на користувача. Завдяки цьому архів поступово трансформується у відкриту цифрову платформу для доступу до історичної пам'яті Кіровоградщини.

Цифровізація архівних документів у ДАКО здійснюється відповідно до сучасних методичних підходів та з дотриманням стандартів, які забезпечують збереження, доступність і автентичність цифрових копій. Основні етапи цього процесу охоплюють кілька взаємопов'язаних стадій (рис. 2.1):

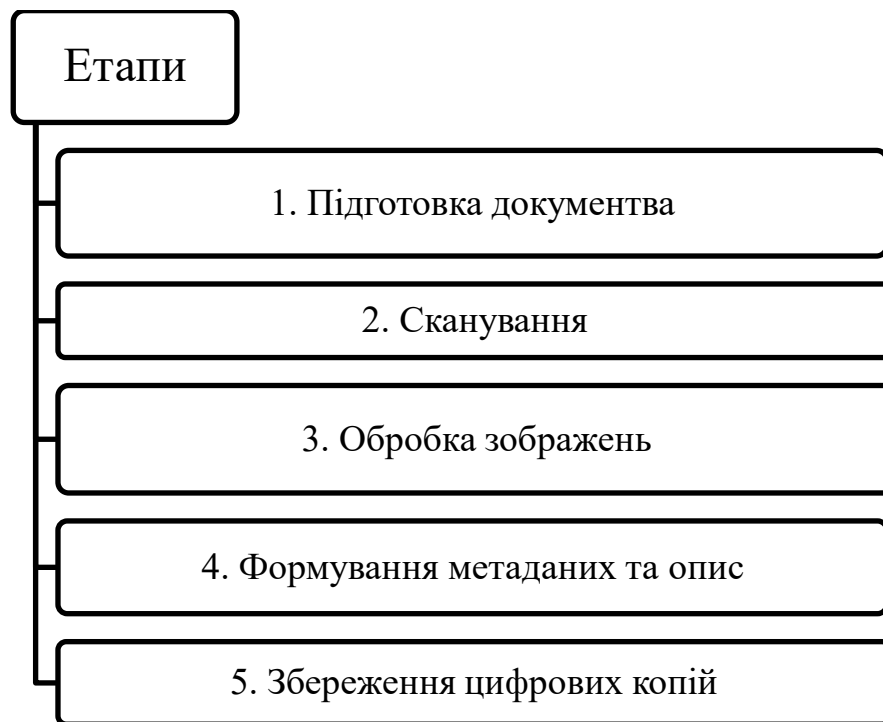

Рис. 2.1. Основні етапи цифровізації архівів в ДАКО [8]

1. Підготовка документів. Перш ніж розпочати безпосереднє оцифрування, здійснюється ретельний відбір документів, який базується на їх історичній, правовій або соціальній значущості, фізичному стані, попиті користувачів, а також перспективі використання в інформаційних продуктах архіву. Далі документи очищуються від пилу, скоб, металевих кріплень, а при необхідності – направляються до спеціалістів із реставрації, що забезпечує фізичну стабільність матеріалів під час сканування.

2. Сканування. Сканування відбувається за допомогою високоточних планетарних або планшетних сканерів, які дозволяють зберегти чіткість та деталізацію зображення. Документи оцифровуються з роздільною здатністю 300–600 dpi, у кольоровому або сірому режимі залежно від особливостей оригіналу. Зазвичай результати зберігаються у форматах TIFF або JPEG для робочих потреб, а також у PDF/A для довготривалого зберігання відповідно до міжнародних стандартів архівного діловодства.

3. Обробка зображень. Після сканування проводиться автоматизоване або напівручне оброблення файлів. На цьому етапі використовуються програми для оптичного розпізнавання тексту (OCR), що дає змогу створювати пошукові копії.

Водночас здійснюється стандартизація розміру, стиснення без втрати якості, перетворення файлів у зручні для зберігання та доступу формати. Програмне забезпечення, яке застосовується, часто містить можливість перевірки якості сканування та повторного сканування у разі виявлення похибок.

4. Формування метаданих та опис. Кожному цифровому об'єкту надаються метадані – структурована інформація, яка описує вміст і походження документа. Це включає архівний шифр, назву фонду, опис, дату створення, імена осіб чи організацій, до яких документ має стосунок. Також проводиться індексація матеріалів і прив'язка до баз даних ДАКО, що дозволяє швидкий пошук і використання через електронний каталог або інтеграцію в загальнодержавні інформаційні ресурси, як-от «Архіви України».

5. Збереження цифрових копій. Готові файли зберігаються у форматах довготривалого зберігання відповідно до вимог ISO 19005 (PDF/A, TIFF). Забезпечується система резервного копіювання – копії зберігаються не тільки в локальній мережі архіву, але й на зовнішніх носіях або в захищених хмарних середовищах. У 2024 році архів впровадив систему подвійного резервного зберігання, що значно підвищило надійність захисту цифрових фондів [9].

Таким чином, процес цифровізації в ДАКО має комплексну багаторівневу структуру, яка передбачає не лише технічні аспекти створення цифрової копії, а й архівне осмислення, захист та організацію доступу до цифрової спадщини.

У процесі цифровізації архівних документів ДАКО використовує сучасні інструменти та програмне забезпечення, що забезпечує високу якість сканування й ефективну обробку цифрових копій. Для розпізнавання тексту застосовується ABBYY FineReader, що дозволяє здійснювати оптичне розпізнавання (OCR) та конвертацію зображень у пошукові формати. Для пакетного сканування документів та автоматизації процесів використовується програма ScanPapyrus, яка оптимізує роботу з великими обсягами сканованих матеріалів. Оброблені файли інтегруються у локальні бази даних, які забезпечують індексацію, архівну ідентифікацію та зберігання метаданих.

Організація доступу до цифрового контенту здійснюється шляхом включення оцифрованих матеріалів до електронного каталогу ДАКО. Через офіційну платформу <http://archium.krop.archives.gov.ua> реалізовано електронний читальний зал, що надає зареєстрованим користувачам можливість віддаленого перегляду документів, пошуку за темами, хронологією або фондами [7]. Такий підхід сприяє відкритості архівної інформації, розширює можливості дослідників і відповідає вимогам цифрового управління архівною спадщиною.

Протягом 2023 року в ДАКО було оцифровано 132 справи (2 173 аркуші), а також 388 аркушів метричних книг (особливо цінних документів). У 2024 році кількість оцифрованих справ зростає до 160 одиниць зберігання, серед яких – документи органів влади, метричні книги та особові фонди, що мають вагоме значення для досліджень історії регіону та національної пам'яті [9] (рис. 2.2).

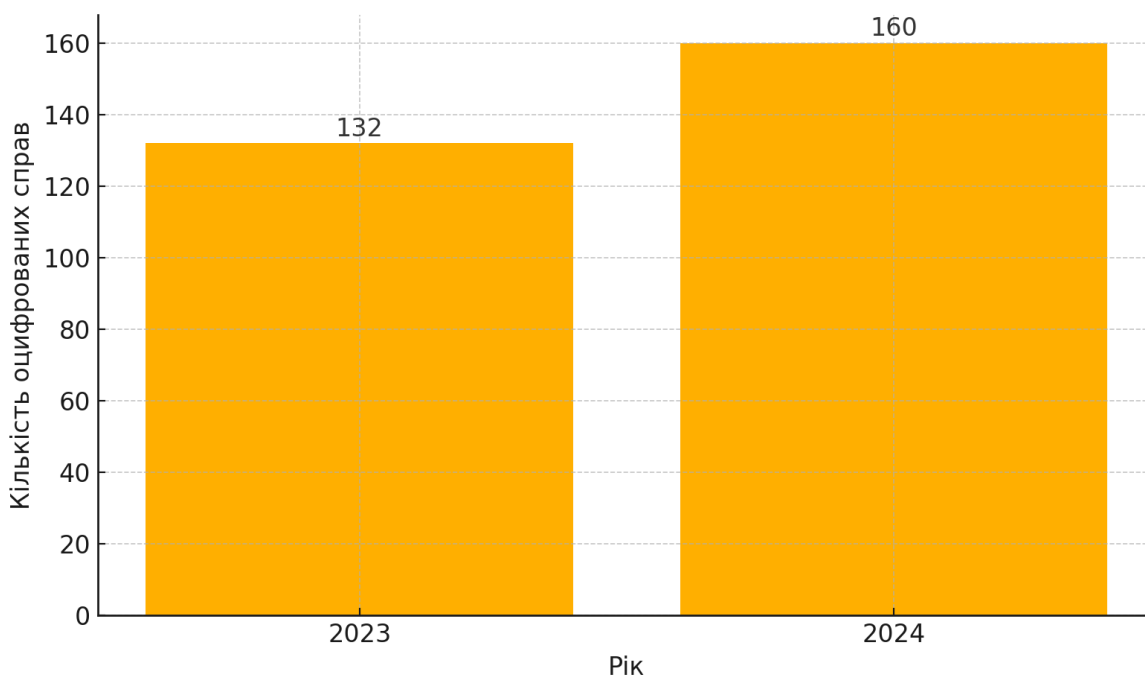

Рис. 2.2. Кількість оцифрованих документів у ДАКО за 2023-2024 рр. [9]

Змістовно найбільшу частину становили: метричні книги XVIII–XX ст.; документи дорадянського та радянського періодів (управлінські, фінансові, судові акти); матеріали про репресії, евакуацію та діяльність місцевих органів влади; особові фонди видатних діячів регіону. У звіті ДАКО за 2024 рік також зазначається поступове зростання попиту на цифрові копії документів. Це зумовлено як покращенням доступу до цифрових фондів, так і активною

співпрацею архіву з науковими установами, студентами, журналістами та громадськістю. Також було зафіксовано зростання кількості запитів користувачів через електронні сервіси та читальний зал [9]. Отже, цифровізація архівів ДАКО не лише сприяє збереженню цінної документальної спадщини, але й забезпечує зручний та оперативний доступ до неї для широкого кола користувачів.

У 2024 році Державний архів Кіровоградської області активізував роботу з цифровізації з метою збереження архівних інформаційних ресурсів та забезпечення віддаленого доступу користувачів до них. Важливим кроком стало долучення архіву до міжархівного пошукового порталу «Єдине вікно доступу до цифрових ресурсів українських архівів», створеного на платформі ARCHIVUM. Державний архів області став третім з обласних архівів України, які приєдналися до цього національного проєкту [10].

Завдяки співпраці з міжнародною організацією FamilySearch International, було оцифровано значний обсяг документів: усього створено 3 470 009 сканованих копій на 32 428 справ фондів нових актів. Крім того, сам архів у межах власних ресурсів поповнив розділ «Електронний архів (описи)» на своєму сайті 1160 оцифрованими описами фондів нових актів, а розділ «Електронний архів (фонди)» – 82 одиницями зберігання справ періоду незалежності України. Уперше до електронного ресурсу ARCHIVUM було внесено 867 194 цифрових копії 5266 справ найзатребуваніших документів. Це суттєво підвищило доступність архівної інформації для користувачів і заклало підґрунтя для подальшої цифрової трансформації архівної справи в області [9].

Крім того, у 2024 році Державним архівом укладено договір з установою «Архіви Арользену – Міжнародний центр дослідження нацистських переслідувань» (ФРН), згідно з яким здійснюється передача цифрових копій фільтраційних справ фонду № П-5907 для подальшої публікації на онлайн-платформах. Це є прикладом міжнародної співпраці в сфері цифровізації документів, що мають високу історичну цінність. Також варто зазначити створення колекцій цифрових фотодокументів, зокрема планів земляних

укріплень, фортеці Святої Єлисавети, міста Єлисаветграда XVIII–початку ХХ ст., а також фотографій, що відображають участь мешканців Кіровоградщини у «Помаранчевій революції» 2004 року [9].

Таким чином, у 2024 році цифровізація стала ключовим напрямком діяльності архівних установ Кіровоградської області, значно підвищивши рівень збереження документів та їх доступності для громадськості. Архів успішно поєднує національні нормативні вимоги, локальні ініціативи та міжнародну співпрацю для забезпечення збереженості та доступності документальної спадщини. Було оцифровано понад 3,4 млн сторінок, сформовано електронні колекції історично цінних документів і впроваджено подвійне резервне зберігання. Цифровізація організована за поетапною моделлю: від відбору до сканування, обробки, опису та збереження даних у довготривалих форматах. Архів активно реагує на суспільний запит, орієнтується на потреби дослідників, і трансформується в сучасну цифрову платформу історичної пам'яті регіону.

2.3. Технології цифровізації архівів в ДАКО

У сучасних умовах цифровізації архівної справи особливе значення мають технологічні інструменти, що забезпечують не лише якісне сканування документів, а й ефективну організацію доступу до цифрового контенту. Державний архів Кіровоградської області (ДАКО) у своїй діяльності активно впроваджує програмне забезпечення та електронні сервіси, які відповідають міжнародним стандартам архівного зберігання та обслуговування користувачів.

Центральне місце у процесі післясканувальної обробки цифрових копій займає використання систем оптичного розпізнавання тексту (OCR), що забезпечують пошук за змістом та підвищують функціональність архівних ресурсів. У ДАКО з цією метою використовується програмне забезпечення ABBYY FineReader, яке дає змогу здійснювати розпізнавання тексту, перетворювати зображення у текстові документи, а також створювати доступні пошукові формати з високим рівнем точності.

Для оптимізації процесів обробки великих масивів цифрових образів застосовується програма ScanPapyrus, яка дозволяє здійснювати пакетне сканування, налаштування параметрів обробки та збереження даних у форматах, придатних для архівного зберігання (PDF/A, TIFF). Такий підхід скорочує час обробки матеріалів та зменшує навантаження на технічний персонал.

Особлива увага приділяється створенню зручного інтерфейсу для користувачів архівної інформації. У 2024 році архів інтегрував цифрові ресурси до міжархівного порталу ARCHIUM, на базі якого функціонує електронний читальний зал. Завдяки цьому зареєстровані користувачі отримали можливість здійснювати пошук документів за фондами, тематикою, хронологією та типом документа в режимі онлайн. Платформа дозволяє не лише переглядати цифрові копії, але й завантажувати окремі документи для дослідницьких чи освітніх потреб.

Внутрішні інформаційні ресурси ДАКО також активно розвиваються. На офіційному вебсайті архіву регулярно оновлюється електронний каталог, який включає описи фондів, іменні покажчики, довідкову інформацію та оцифровані копії окремих справ. Каталог побудований за принципами метаданих, що забезпечує точне позиціонування кожного документа в системі обліку та швидкий пошук за ключовими атрибутами (дата, фонд, опис, номер справи тощо) (рис. 2.3) [8].

№ фонду	Назва фонду	Крайні дати фонду	Кількість справ за обліком	Кількість справ фонду користування	Примітка
P-218	Єлисаветградський повітовий виконавчий комітет ради робітничих, селянських і червоноармійських депутатів, м.Єлисаветград Одеської губернії	1919-1923	128	47	
P-242	Кіровоградська міська рада та її виконавчий комітет, м.Кіровоград Кіровоградської області	1924-1998	4 976	4 892	
P-250	Зінов'євський окружний виконавчий комітет ради робітничих, селянських і червоноармійських депутатів, м.Зінов'євськ	1922-1930	2 476	1 275	
P-253	Великовисківська районна рада депутатів трудящих та її виконавчий комітет, с.Велика Виска Великовисківського району Кіровоградської області	1923-1958	2 111	2 104	
P-272	Бобринецька районна рада та її виконавчий комітет, м.Бобринець Бобринецького району Кіровоградської області	1921-2020	4 975	3 894	

Рис. 2.3. Перелік фонду користування документів на паперовій основі (фонди нових активів) ДАКО [8]

Інтеграція технологій цифрового доступу супроводжується розвитком електронної комунікації з користувачами. Зокрема, у 2024 році архів продовжив надання дистанційних послуг, зокрема прийому запитів на копії документів, попереднього запису на користування читальним залом, консультування з питань користування цифровим архівом. Це дозволяє значно розширити коло користувачів архівної інформації – від науковців до представників громадськості, журналістів і студентів.

Одним із важливих напрямів удосконалення цифрових сервісів ДАКО є розміщення оцифрованих матеріалів у вільному доступі для широкого кола користувачів (рис. 2.4).

Показати 10 записів Пошук:

Фонд	Опис	Назва фонду	Номер справи	Назва справи
304	1	Рябков П.З - елисаветградський міський землемір, історик, археолог і громадський діяч.	543	"Елисаветградское общество распространения грамотности и ремесел". Якубовский. Письмо из Елисаветграда.
304	1	Рябков П.З - елисаветградський міський землемір, історик, археолог і громадський діяч.	544	"25-летний юбилей ремесленно-грамотного училища".
304	1	Рябков П.З - елисаветградський міський землемір, історик, археолог і громадський діяч.	545	Дело об избииении учащихся в Пскове.
304	1	Рябков П.З - елисаветградський міський землемір, історик, археолог і громадський діяч.	546	В. Веденеев. "Школа в Средневековой Европе".
304	1	Рябков П.З - елисаветградський міський землемір, історик, археолог і громадський діяч.	547	"От совета студенческих депутатов г.Харькова"
304	1	Рябков П.З - елисаветградський міський землемір, історик, археолог і громадський діяч.	548	"40-летний юбилей Херсонской общесвенной библиотеки"
304	1	Рябков П.З - елисаветградський міський землемір, історик, археолог і громадський діяч.	549	Г Магуда. "Библиотека русского музея".
304	1	Рябков П.З - елисаветградський міський землемір, історик, археолог і громадський діяч.	550	"В защиту Одесской городской публичной библиотеки"

Рис. 2.4. Приклад пошуку оцифрованих архівних фондів [8]

На офіційному вебсайті архіву створено спеціальний розділ з електронними фондами, які поступово поповнюються документами, що мають наукову, освітню та суспільну цінність. Зокрема, у 2024 році користувачам стали доступні (Додаток В):

1. Фонд особового походження Лариси Анатоліївни Гайди, що містить 87 одиниць зберігання. У складі фонду – автобіографічні довідки, матеріали про педагогічну діяльність, науково-популярні праці та фотофіксація професійного шляху. Цей приклад ілюструє, як цифровізація дозволяє зберегти і поширити персональні архіви видатних діячів регіону.

2. Фонд Сергія Григоровича Максютіна, що містить документи з особистого та трудового архіву відомого вчителя та організатора освіти. Оцифровані матеріали охоплюють його нагороди, подяки, свідоцтва про роботу та фотодокументи, що мають значення для історії освіти Кіровоградщини (Додаток В).

3. Колекція документів про героїчний опір Збройних Сил України, яка була сформована на базі архіву протягом 2022–2024 років. Вона включає понад 300 документів: свідчення про загиблих військовослужбовців, волонтерський рух, евакуацію населення та функціонування органів місцевої влади в умовах воєнного стану. Ці матеріали мають особливе значення для формування національної пам'яті в контексті сучасної війни.

Усі зазначені приклади доступні через електронний архів на платформі ARCHIUM, а також на вебпорталі ДАКО (<https://dakiro.kr-admin.gov.ua>), що дає змогу здійснювати пошук за фондами, іменами, темами чи хронологією. Наявність таких прикладів ілюструє успішність технологічної інтеграції архіву та підкреслює його роль як відкритого центру документального знання і культурної спадщини.

Таким чином, технології цифровізації в ДАКО охоплюють не лише технічні аспекти створення цифрових копій, але й формування повноцінного електронного середовища для архівного обслуговування. Застосування сучасного програмного забезпечення, розширення онлайн-сервісів, забезпечення стандартизованої організації метаданих і інтеграція в загальнонаціональні платформи дозволяє архіву поступово трансформуватись у відкритий цифровий центр історичної пам'яті Кіровоградської області.

2.4. Виклики та перспективи цифровізації в ДАКО

Процес цифровізації архівних фондів у Державному архіві Кіровоградської області, попри позитивну динаміку розвитку, супроводжується низкою суттєвих викликів, які уповільнюють перехід до повноцінного електронного архівного

середовища. Серед основних проблем – обмеженість фінансових ресурсів, кадровий дефіцит, технічна зношеність обладнання, а також складність уніфікації процесів цифровізації відповідно до державних стандартів.

Найгострішим викликом залишається недостатнє фінансування, що обмежує можливості для модернізації обладнання, розширення обсягів цифровізації та впровадження новітнього програмного забезпечення. Хоча у 2024 році було частково оновлено технічну базу (впроваджено систему подвійного резервного копіювання та сканування у високій якості), ці заходи є лише першим етапом для забезпечення сталого функціонування цифрових платформ. У складних умовах воєнного стану отримання цільових бюджетних або міжнародних грантових коштів є обмеженим і залежить від загальнонаціональної ситуації.

На нашу думку, другим важливим викликом є нестача кваліфікованих спеціалістів, зокрема фахівців з інформаційних технологій, цифрової обробки даних та архівної справи з досвідом роботи з електронними ресурсами. Частина роботи виконується обмеженим складом працівників, що призводить до надмірного навантаження та зниження темпів оцифрування. Також потребує вдосконалення система внутрішнього навчання персоналу щодо роботи з сучасними цифровими інструментами (OCR, архівні метадані, форматування згідно зі стандартом PDF/A тощо).

Вважаємо, що ще однією проблемою є потреба в уніфікації підходів до цифровізації, оскільки кожен фонд має свою специфіку, структуру, обсяг і складність обробки. Через це виникають труднощі у стандартизації описів, формуванні метаданих і забезпеченні відповідності національним нормативам, зокрема вимогам ISO 19005. Додаткові складнощі викликає робота з історичними документами, які мають нестандартні формати, поганий фізичний стан або написані вручну, що ускладнює процес оптичного розпізнавання.

Окремим блоком проблем виступає збереження цифрових копій: навіть за умов подвійного резервного копіювання архів стикається з викликами, пов'язаними із зберіганням великих обсягів даних, потребою у надійних

серверних рішеннях та ризиками технічних збоїв або кібератак. Особливо це актуально в умовах загрози з боку держави-агресора, яка цілеспрямовано атакує інформаційну інфраструктуру України. Тому виникає потреба в додаткових заходах цифрової безпеки, шифруванні даних та використанні захищених хмарних середовищ.

Важливим викликом залишається доступність цифрових ресурсів для користувачів. Хоча інтеграція до платформи ARCHIUM стала важливим кроком вперед, функціонал сайту потребує подальшого розвитку: зручнішої навігації, багатомовного інтерфейсу, адаптивної версії для мобільних пристроїв, а також ширшої інформаційної підтримки для нових користувачів. Окрім цього, архів не завжди має змогу своєчасно відповідати на зростаючу кількість електронних запитів через обмеження штатного потенціалу.

Ускладнює процес і фрагментарність міжархівної співпраці. Хоча ДАКО долучився до всеукраїнського порталу «Єдине вікно доступу», бракує усталеного механізму обміну досвідом, спільного планування цифрових колекцій та уніфікованої технічної підтримки. Це знижує ефективність масштабних цифрових проєктів і вимагає вироблення єдиної цифрової політики на національному рівні. Отже, виклики цифровізації в ДАКО мають як внутрішній, так і зовнішній характер. Вони стосуються не лише ресурсного забезпечення, а й організаційної, технологічної та нормативної площини. Проте, незважаючи на об'єктивні труднощі, архів продовжує поступову трансформацію своєї діяльності, зосереджуючи зусилля на збереженні історичної спадщини та забезпеченні її цифрової доступності для громадськості.

Перспективи цифровізації в ДАКО пов'язані насамперед із подальшим розвитком технологічної інфраструктури, удосконаленням сервісів електронного доступу та активною інтеграцією до загальноукраїнських і міжнародних цифрових архівних платформ. З огляду на виклики воєнного часу та зростаючий суспільний запит на відкриту інформацію, ДАКО має реальні шанси перетворитися на сучасний центр електронної історичної пам'яті регіону. На нашу думку, одна з головних перспектив – розширення обсягів оцифрування

архівних фондів, зокрема тих, які мають високу історико-культурну цінність, а також документів дорадянського періоду, фондів особового походження, метричних книг, актів громадянського стану. Залучення партнерів (як державних установ, так і неурядових організацій) дозволить реалізовувати цільові програми оцифрування, зокрема через грантову підтримку або міжнародні проєкти.

Подальше вдосконалення технічної бази архіву відкриває можливості для впровадження нових технологій: автоматизованих систем управління цифровим контентом, машинного навчання для аналізу текстів та метаданих, хмарних рішень для зберігання архівних масивів. Упровадження більш потужних OCR-систем та інструментів для обробки зображень дозволить підвищити ефективність та точність оцифрування, особливо для рукописних джерел та стародруків. Невід'ємним напрямом є розвиток користувацьких сервісів: планується розширення функціоналу електронного читального залу на платформі ARCHIUM, удосконалення пошукових механізмів, забезпечення персоналізованого доступу до документів через кабінет користувача. Крім того, можливе створення мобільного додатку для доступу до архівних ресурсів, що стане важливим кроком до цифрової інклюзивності.

Зростає значення освітньої та просвітницької місії архіву. У майбутньому ДАКО може виступати не лише сховищем, а й цифровим хабом для істориків, краєзнавців, журналістів і освітян. Це може реалізовуватись через створення тематичних колекцій, інтерактивних проєктів, віртуальних виставок, розробку навчальних матеріалів на основі архівних джерел. Також одним із перспективних напрямів є активізація міжнародного співробітництва – зокрема, через розширення обміну цифровими копіями документів, участь у спільних архівних ініціативах (наприклад, із FamilySearch, Архівами Арользену або європейськими цифровими порталами), а також забезпечення перекладу метаданих і описів документів англійською мовою.

Таким чином, цифровізація в ДАКО має великі перспективи як у технічному, так і в соціокультурному вимірі. Її реалізація сприятиме не лише збереженню архівної спадщини, а й демократизації доступу до неї, підвищенню

прозорості інституційної пам'яті та формуванню цифрового історичного простору України. За умов належної підтримки та продовження започаткованих ініціатив ДАКО здатен стати одним із флагманів цифрової трансформації архівної галузі в Україні.

Висновки до Розділу 2

В даному розділі було досліджено практичні аспекти цифровізації архівних фондів на прикладі діяльності Державного архіву Кіровоградської області (ДАКО). Було розкрито організаційну структуру архіву, етапи та методику цифрового опрацювання документів, проаналізовано використання сучасного технічного обладнання та програмного забезпечення, а також охарактеризовано конкретні технології цифрового збереження й доступу до архівної інформації. Значну увагу приділено співпраці з національними та міжнародними партнерами, розвитку електронного читального залу й участі в проєктах типу ARCHIUM.

Також були виявлені ключові виклики, які впливають на темпи цифровізації – зокрема фінансова та кадрова обмеженість, потреба у технічному оновленні, необхідність стандартизації процесів та захисту цифрового контенту. Водночас було окреслено перспективи подальшої цифрової трансформації ДАКО, що включають розширення онлайн-доступу, збільшення обсягів оцифрування та посилення ролі архіву як відкритого центру історичної пам'яті. Розділ підтверджує, що цифровізація в ДАКО здійснюється комплексно та послідовно, відповідаючи як державним стратегічним орієнтирам, так і суспільному запиту на доступ до архівної інформації.

Зокрема, протягом 2024–2025 років ДАКО досяг значних результатів у сфері цифровізації. До електронного ресурсу архіву було додано: 255 справ книг реєстрації актів громадянського стану за 1928–1929 роки, що становить 47 636 скан-копій; 245 справ за 1930–1931 роки, що становить 38 606 скан-копій; 176 справ за 1932–1933 роки, що становить 32 058 скан-копій; 230 справ за 1934–

1935 роки, що становить 40 426 скан-копій. Крім того, було оцифровано 47 справ метричних книг церков області, що становить 9 898 скан-копій.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ І РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ АРХІВНИХ ФОНДІВ В ДАКО

3.1. Перспективи розвитку архівної справи в Кіровоградській області в умовах цифровізації

Перспективи розвитку архівної справи в Кіровоградській області в умовах цифровізації є надзвичайно актуальними та багатограними. Цей процес охоплює не лише технічне переоснащення архівів, але й зміну підходів до збереження, доступу та використання історичних документів.

Державний архів Кіровоградської області активно впроваджує цифрові технології. Зокрема, створено електронний ресурс на платформі ARCHIVUM, який надає онлайн-доступ до оцифрованих документів, таких як метричні книги та інші архівні матеріали. Це значно полегшує доступ користувачів до необхідної інформації. Особливу увагу приділено оцифруванню документів, що мають історичну цінність. Наприклад, завершено оцифрування фонду «Зінов'євський окружний комітет КП(б)У» та справ Народного суду II дільниці міста Кіровограда за 1944–1947 роки. Це сприяє збереженню важливих історичних свідчень [8].

Цифровізація забезпечує відкритий доступ до архівних матеріалів для широкого кола користувачів. Це особливо важливо для науковців, студентів та всіх, хто цікавиться історією регіону. Онлайн-доступ дозволяє здійснювати дослідження без необхідності фізичного відвідування архіву. Умови воєнного стану в Україні зумовили підвищену увагу до безпеки національних інформаційних ресурсів, зокрема архівних документів. Цифровізація у цьому контексті виконує не лише функцію модернізації, а й стає елементом інформаційної безпеки та збереження національної пам'яті.

По-перше, фізичні архівні документи – особливо довоєнні, пожовклі, пошкоджені або унікальні – є вкрай вразливими до знищення внаслідок бойових дій, бомбардувань, пожеж, затоплень або мародерства. Це підтверджується

реальними прикладами: у 2022–2023 роках було знищено або пошкоджено архіви в Луганській, Донецькій, Херсонській і частково Запорізькій областях. Так, за даними Державної архівної служби України, під час бойових дій повністю втраченими вважаються фонди Державного архіву Херсонської області, який зазнав серйозних пошкоджень внаслідок обстрілів. Під час бойових дій та окупації Херсона російськими військами було викрадено понад 300 тисяч архівних справ з фондів Державного архіву Херсонської області. Це становить значну частину від загальної кількості документів, що зберігалися в архіві до повномасштабного вторгнення. Серед викрадених матеріалів – документи генеалогічного характеру, а також документи органів виконавчої влади, правоохоронних органів, судів, прокуратури та Служби безпеки України в Херсонській області [16].

У цьому контексті досвід Кіровоградської області, яка поки що не зазнала прямих атак, є стратегічно важливим. ДАКО (Державний архів Кіровоградської області) розуміє потенційні ризики й активно веде роботу з оцифрування документів для збереження копій у цифровому форматі. Наприклад, завдяки співпраці з FamilySearch International, у січні-лютому 2025 року було створено понад 648 тисяч цифрових копій документів, які репрезентують історичні, правові, демографічні та культурні процеси регіону [8].

Оцифровані документи зберігаються не лише локально, але й завантажуються на хмарні сервери, дублюються на резервних носіях, що дозволяє убезпечити дані навіть у випадку фізичного знищення архівної установи. Це практика, яку підтримує Державна архівна служба України, та яка рекомендована міжнародними організаціями, зокрема Міжнародною радою архівів (ICA).

Варто зазначити, що серед найбільш пріоритетних категорій документів для оцифрування в ДАКО є:

– метричні книги церков Кіровоградщини XVIII–XIX ст. – як джерело генеалогічної інформації,

– судові справи періоду 1940-х років – як документи, що фіксують повоєнну реальність,

– фонд Зінов'євського окружному КП(б)У – для вивчення політичної історії краю.

Ще однією перевагою цифровізації в умовах війни є можливість передавати доступ до архівних матеріалів іншим регіонам або за кордон. Наприклад, частина оцифрованих матеріалів може бути передана до національного електронного архіву (е-архіву), а також у розпорядження університетів, музеїв, громадських ініціатив, які працюють із документальною спадщиною. Отже, цифровізація архівної справи в Кіровоградській області виступає запобіжником від втрати цінних джерел національної пам'яті. У воєнний час це не лише інструмент збереження, але й стратегічна відповідь на загрозу культурного та історичного знищення.

На нашу думку, перспективи використання штучного інтелекту (ШІ) у розвитку архівної справи в Кіровоградській області є надзвичайно багатообіцяючими, адже ШІ може радикально змінити як підходи до обробки інформації, так і способи взаємодії користувачів із архівними ресурсами. В умовах цифровізації, яка вже активно реалізується у Державному архіві Кіровоградської області (ДАКО), інтеграція інтелектуальних технологій стає наступним логічним кроком на шляху модернізації. Вважаємо, що насамперед ШІ може бути використаний для оптимізації процесів оцифрування документів. Сучасні системи розпізнавання тексту (OCR), підсилені машинним навчанням, дозволяють точно трансформувати скановані документи в текстовий формат навіть у випадках поганої якості оригіналів чи застарілих шрифтів. Це значно прискорить обробку великих масивів історичних матеріалів, зокрема метричних книг, судових протоколів, партійних звітів тощо.

Другою ключовою сферою застосування є автоматизоване індексування та каталогізація документів. ШІ здатен аналізувати контент архівних справ, виявляти ключові іменовані сутності (імена, дати, географічні назви) та на їх основі створювати розумні теги. Такий підхід допоможе значно підвищити

зручність пошуку в електронних архівних системах, таких як «ARCHIUM», якою вже користується ДАКО [43].

Третьою перспективною можливістю є створення інтелектуальних систем пошуку, які здатні інтерпретувати запити користувачів не лише за ключовими словами, а й за змістом (семантичний пошук). Наприклад, історик, який шукає інформацію про «землевласників Олександрійського повіту початку ХХ століття», отримає не тільки точні збіги, але й релевантні документи за змістом, навіть якщо вони не містять зазначених формулювань.

Вважаємо, що ШІ також може сприяти відновленню втрачених або пошкоджених документів на основі фрагментів з інших джерел, здійснюючи реконструкцію текстів за допомогою генеративних моделей. Крім того, використання нейронних мереж відкриває можливості для створення віртуальних архівістів або консультантів – інтерактивних чат-ботів, які зможуть орієнтувати користувача у складній архівній системі, рекомендувати документи чи пояснювати складні терміни. Особливу цінність ШІ має для збереження культурної спадщини в умовах війни, коли існує реальна загроза втрати паперових оригіналів. Якщо дані вже оцифровані, штучний інтелект здатен дублювати, фільтрувати й архівувати їх у розподілених середовищах (наприклад, у хмарних репозитаріях з високим рівнем безпеки) (рис. 3.1).

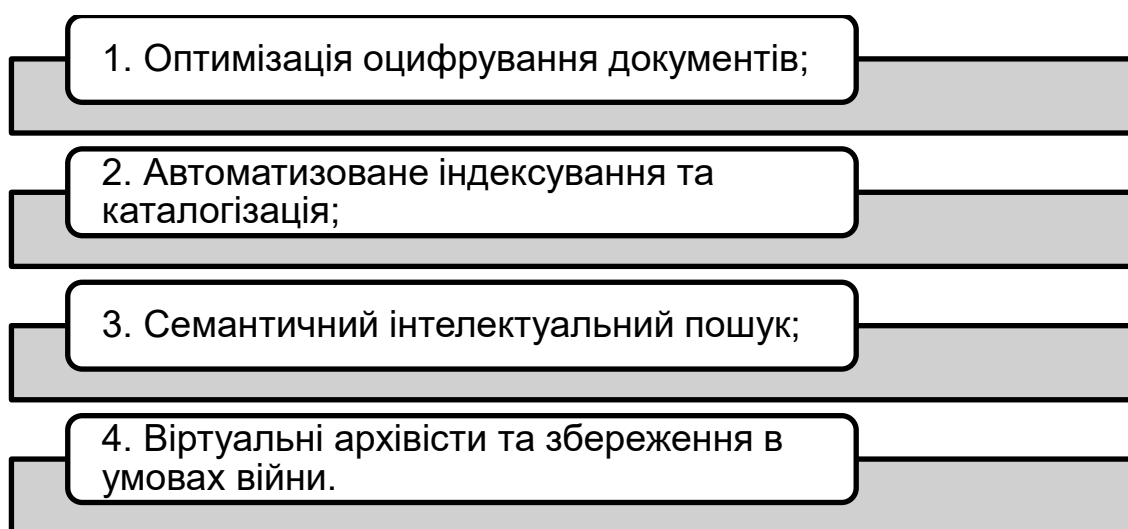

Рис. 3.1. Перспективи використання штучного інтелекту в архівній справі

Кіровоградської області

Джерело: складено автором самостійно

На нашу думку, запровадження таких технологій у ДАКО потребує поетапного підходу: від навчання персоналу до залучення експертів з цифрових технологій, а також налагодження співпраці з академічними установами та ІТ-компаніями. Водночас Державна архівна служба України вже декларує стратегічний намір інтегрувати інструменти ШІ в роботу національної архівної системи, тому Кіровоградська область має всі передумови стати одним з регіональних лідерів у цій сфері. Отже, використання штучного інтелекту в архівній справі Кіровоградщини відкриває нові горизонти – від автоматизації рутини до персоналізованого історичного досвіду, який стане доступним широкому колу користувачів і науковців. Це – не лише крок уперед у технічному розвитку, а й стратегічна інвестиція в збереження національної пам'яті.

Як зазначає Г. І. Калінічева, міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ (IFLA), спираючись на Рекомендації щодо реалізації проектів оцифрування колекцій і фондів, які перебувають у суспільному надбанні, зокрема архівних матеріалів, наголошує на необхідності дотримання восьми ключових принципів під час цифровізації архівної спадщини. Серед них: ретельний відбір матеріалів для оцифрування; дотримання технічних стандартів; врахування правових аспектів; чітке планування бюджету; визначення кадрових потреб; створення та підтримка веб-інтерфейсів для доступу; забезпечення довгострокового збереження цифрових копій; ефективне управління проектами. У цьому контексті головною метою формування цифрового архівного середовища є системне оцифрування великого масиву документів, які нині зберігаються у фондах державних архівних установ України [12, с. 128].

Погоджуємось з думкою науковців у тому, що одним із ключових чинників успішної цифрової трансформації архівної справи в Кіровоградській області є підвищення кваліфікації персоналу архівних установ. Сучасні технології швидко розвиваються, тому для ефективного використання програмного забезпечення, роботи з електронними документами, базами даних, системами оптичного розпізнавання тексту та хмарними сервісами необхідні не лише базові ІТ-знання, а й спеціалізовані навички [3, с. 35]. У цьому контексті Державний архів

Кіровоградської області поступово впроваджує систему професійного навчання працівників – зокрема, через семінари, тренінги, онлайн-курси, що проводяться як на рівні регіональних центрів, так і в партнерстві з Державною архівною службою України та іншими національними інституціями. Такий підхід дозволяє підвищити загальний рівень інформаційної грамотності персоналу, зменшити помилки під час оцифрування, а також забезпечити ефективну роботу з електронними фондами.

У паралель до цього ведеться розробка стратегічних планів розвитку архівної справи, в яких цифровізація виступає однією з провідних цілей. Такі плани включають середньострокові й довгострокові завдання щодо оцифрування пріоритетних фондів, впровадження нових інформаційних систем, модернізації матеріально-технічної бази, а також прогнозування потреб майбутніх користувачів. Серед напрямів, які охоплюють ці стратегії, – не лише технічне оновлення, а й розвиток людського капіталу, нормативно-правове регулювання цифрового контенту, зміцнення партнерств із науковими, освітніми та громадськими організаціями.

Ще одним важливим аспектом є забезпечення кібербезпеки та надійного захисту архівних даних. Цифрові документи, хоч і менш вразливі до фізичного знищення, потребують високого рівня інформаційної безпеки. У зв'язку з цим у ДАКО впроваджуються сучасні системи резервного копіювання, багаторівневі паролі доступу, антивірусні програми, а також політики безпеки, що регламентують дії персоналу при роботі з електронними ресурсами. Це не лише технічний захист, але й організаційна культура обережного поводження з цифровим контентом, особливо якщо йдеться про персональні дані або обмежені у доступі матеріали [8].

Важливим кроком у розвитку архівної цифрової екосистеми є інтеграція електронних ресурсів ДАКО з національними інформаційними платформами. Така інтеграція сприяє створенню єдиного цифрового простору архівної інформації та забезпечує підвищення прозорості та доступності для широкого загалу. Отже, впровадження електронного документообігу в архіві суттєво

оптимізує внутрішні робочі процеси. Це дає змогу швидше обробляти запити користувачів, ефективніше вести облік архівних справ, контролювати рух документів та спростити щоденну адміністративну діяльність. Перехід від паперового до електронного документообігу також зменшує навантаження на фізичне зберігання, сприяє екологічній відповідальності установи та полегшує взаємодію з іншими органами влади в умовах цифрового урядування.

Таким чином, поєднання кваліфікованого персоналу, стратегічного планування, надійної кібербезпеки, національної інтеграції та сучасного документообігу формує надійну інституційну базу для сталого розвитку архівної справи Кіровоградської області в умовах цифрової епохи. Розвиток архівної справи в Кіровоградській області в умовах цифровізації має важливе значення як для збереження історичної спадщини, так і для забезпечення доступу до неї. ДАКО активно впроваджує сучасні технології: оцифровує фонди, використовує платформу ARCHIUM, зберігає дані у хмарних середовищах, що особливо актуально в умовах воєнного стану.

Перспективним є впровадження штучного інтелекту для автоматизації пошуку, індексації та відновлення документів. Водночас важливими залишаються підвищення кваліфікації персоналу, кіберзахист, стратегічне планування та розвиток електронного документообігу. Це формує надійну основу для сталого розвитку архівної справи в регіоні.

3.2. Рекомендації щодо покращення процесу цифровізації в ДАКО

Рекомендації щодо покращення процесу цифровізації в Державному архіві Кіровоградської області (ДАКО) мають враховувати як поточні досягнення, так і наявні виклики у сфері технічного, кадрового, організаційного та нормативно-правового забезпечення. Сучасні архівні установи повинні розвиватися у напрямку комплексної цифрової трансформації, яка виходить за межі простого сканування документів і передбачає побудову цілісної цифрової екосистеми. На нашу думку, першочергово варто розробити детальну програму цифрової

модернізації архіву, яка охоплювала б усі аспекти: технічне оснащення, етапність процесів, кадрову підготовку, партнерства, фінансування та оцінку ризиків. Такий документ дозволить уникнути несистемності в підходах, визначити пріоритети та забезпечити контроль на всіх етапах реалізації. Наприклад, нами було розроблено план цифрової модернізації ДАКО на 2025–2029 роки, який може бути практично використаний працівниками ДАКО (табл. 3.1):

Таблиця 3.1

План цифрової модернізації ДАКО на 2025–2029 роки

Рік	Ціль етапу	Ключові заходи
2025	Підготовчий етап: формування цифрової стратегії	<ul style="list-style-type: none"> - Аудит технічної та кадрової бази; - Інвентаризація фондів; - Розробка «Стратегії цифровізації ДАКО 2025–2030»; - Встановлення партнерств з ІТ-компаніями, університетами; - Підготовка та подача проектів на фінансування.
2026	Технічне оснащення та пілотне оцифрування	<ul style="list-style-type: none"> - Закупівля сканерів, серверів, ПЗ; - Впровадження систем резервного копіювання - Оцифрування перших фондів (напр., метричні книги); - Розробка схеми метаданих; - Запуск пілотного електронного розділу.
2027	Масштабування та стандартизація процесів	<ul style="list-style-type: none"> - Масове оцифрування пріоритетних документів; - Стандартизований опис документів; - Навчання персоналу (цифрові навички, ІТ-безпека); - Впровадження електронного документообігу; - Публічний каталог оцифрованих фондів.
2028	Інтеграція та автоматизація	<ul style="list-style-type: none"> - Інтеграція з національними та міжнародними платформами; - Використання ІІІ (OCR, індексація, пошук); - Створення інтерфейсу запитів і замовлень; - Віртуальні виставки та онлайн-заходи; - Розробка мобільного додатку архіву.
2029	Завершення першого циклу та аналітика	<ul style="list-style-type: none"> - Завершення оцифрування основних фондів; - Оцінка ефективності цифровізації; - Підготовка стратегії на 2030–2035; - Системний моніторинг цифрових копій; - Публічний підсумковий звіт.

Джерело: розроблено автором самостійно

По-друге, необхідно оновити та стандартизувати технічну інфраструктуру, що використовується для оцифрування. Йдеться не лише про придбання

сучасних сканерів, а й про використання спеціалізованих систем цифрового зберігання, серверів з підвищеною надійністю, а також впровадження програмного забезпечення для автоматичного керування цифровими фондами. Важливо забезпечити захист інформації на всіх етапах – від сканування до довгострокового архівного зберігання.

Третьою рекомендацією є налагодження ефективної комунікації з місцевими громадами та органами влади щодо збору, передачі та оцифрування документів, які мають історичну та культурну цінність. Завдяки співпраці з територіальними громадами ДАКО може систематизувати краєзнавчі матеріали, фотографії, усні свідчення, що особливо важливо для збереження нематеріальної спадщини регіону.

Четвертий напрям – поглиблення співпраці з навчальними закладами, зокрема ІТ-фахівцями та студентами гуманітарних спеціальностей. Це може реалізовуватись у формі спільних проєктів, практик, стажувань або навіть створення волонтерських команд для обробки цифрових архівів. Така співпраця дозволить не лише розвантажити персонал архіву, а й сприятиме популяризації архівної справи серед молоді.

Наприклад, у межах поглиблення співпраці з навчальними закладами ДАКО може ініціювати створення «Студентського архівного хабу» – міждисциплінарного майданчика, де студенти різних спеціальностей (історія, філологія, ІТ, архівознавство) проходять навчальну практику або стажування, поєднуючи архівну роботу з цифровими інструментами. Проєкт може включати такі компоненти:

для студентів-істориків – опрацювання та опис оцифрованих документів, створення історичних довідок, контексту для виставок;

для студентів-філологів – транскрипція рукописів, мовна редакція описів, створення навчальних коментарів;

для ІТ-спеціалістів – розробка модулів пошуку, покращення веб-інтерфейсу, оптимізація баз даних;

спільні заходи – воркшопи, «архівні хакатони», онлайн-проекти, цифрові виставки, конкурси есе або презентацій за матеріалами архіву.

Результатом може стати, наприклад, цифрова колекція «Кіровоградщина у повоєнні роки», створена студентами на основі справ фонду «Народний суд II дільниці міста Кіровограда (1944–1947 рр.)», з відкритим доступом через ARCHIUM.

П'ятою рекомендацією є запровадження інтерактивних електронних сервісів, орієнтованих на користувача. Наприклад, можливість залишити онлайн-запит, отримати консультацію, замовити копії документів або долучитися до відкритого обговорення тематичних колекцій архіву. Це підвищить доступність архіву для громадськості та стимулюватиме інтерес до локальної історії.

Шостий крок – розширення і вдосконалення метаданих. Часто користувачі не можуть знайти потрібний документ через відсутність повного опису. Тому важливо створити уніфіковану систему опису, яка б відповідала міжнародним архівним стандартам (ISAD(G), ISAAR, Dublin Core) і була зрозумілою не лише архівістам, а й широкому колу дослідників.

Сьома рекомендація – формування стратегічного партнерства з міжнародними платформами цифрового збереження, зокрема Europeana, Internet Archive, а також посольствами країн, які підтримують проекти збереження історичної пам'яті. Таке партнерство може забезпечити фінансування, обмін досвідом і більш широкий доступ до цифрових копій документів українського походження за кордоном. Також варто провести інвентаризацію вже оцифрованих фондів і створити публічний онлайн-каталог, який би регулярно оновлювався. Це дозволить користувачам не лише бачити, що вже оцифровано, а й подавати запити на оцифрування документів, які ще не включено до цифрового обігу.

На нашу думку, важливим було б проведення громадських заходів та інформаційних кампаній, спрямованих на популяризацію цифрових архівів. Наприклад, організація віртуальних виставок, флешмобів у соцмережах,

створення відеороликів про значення архівної спадщини. Такі ініціативи сприяють підвищенню престижу архівної справи в суспільстві. Наведемо кілька прикладів флешмобів у соцмережах, які можна реалізувати в рамках популяризації діяльності ДАКО (Державного архіву Кіровоградської області) та цифрових архівів загалом. Вони можуть бути частиною інтерактивної стратегії залучення молоді, краєзнавців, викладачів, блогерів і всіх охочих (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Приклади флешмобів у соцмережах для популяризації цифрової діяльності ДАКО

Назва флешмобу	Суть ініціативи	Формат участі	Очікуваний ефект
Архів у моєму житті	Особисті історії, пов'язані з архівними документами	Фото, коротка розповідь, скан документу	Підвищення емоційного зв'язку з архівами, людський вимір
Цифровий документ тижня	Презентація цікавого оцифрованого документа від ДАКО	Пост від архіву з описом, обговорення в коментарях	Популяризація архівного контенту серед підписників
Архівні таємниці	Відгадування суті архівного фрагмента (фото, текст)	Коментарі з припущеннями, публікація відповіді	Гейміфікація архівної теми, залучення молоді
Оцифрувати заради майбутнього	Демонстрація важливості цифровізації	Фото з архіву, за сканером, із підписом	Формування підтримки цифрових ініціатив
Архівна мапа Кіровоградщини	Історії або документи з різних населених пунктів області	Фото, скани, опис місця, коментарі	Створення інтерактивної регіональної карти пам'яті
Моє перше звернення до архіву	Розповіді про перший досвід роботи з архівом	Історія, фото, поради для новачків	Зменшення бар'єру у взаємодії з архівами, мотивація нових звернень

Джерело: розроблено автором самостійно

1. #Архів_у_моєму_житті

Ідея: користувачі діляться сімейними історіями, пов'язаними з архівними документами – метричними записами, судовими справами, фото з архівів.

Формат: фото, коротка розповідь, скан або згадка про документ.

Ціль: показати, як архіви «оживають» через особисту пам'ять.

2. #Цифровий_документ_тижня

Ідея: щотижня ДАКО публікує один цікавий оцифрований документ із супровідним описом, а підписники коментують, поширюють, обговорюють. Можна залучити студентів до підготовки текстів. Можливий варіант: голосування за «Документ місяця»

3. #Архівні_Таємниці

Ідея: архів щотижня викладає фрагмент маловідомого документа, фото або уривок з протоколу, і підписники мають здогадатися, про що йдеться (історія, дата, подія). Підходить для сторінок у Facebook, Instagram, Telegram. Пізніше дається відповідь і контекст.

4. #Оцифрувати_Заради_Майбутнього

Ідея: заклик до участі у волонтерських ініціативах або просто до підтримки цифровізації. Люди публікують свої фото з архівом або за сканером. Додають історію: «Чому важливо зберегти документи в цифрі».

5. #Архівна_Мапа_Кіровоградщини

Ідея: кожен учасник флешмобу ділиться історією або документом, пов'язаним із його селом, містом, районом. Це може бути цифрове фото, витяг із архіву, стара карта. У коментарях формується своєрідна «цифрова мапа пам'яті»

6. #Моє_Перше_Звернення_До_Архіву

Ідея: користувачі описують свій досвід отримання архівної довідки, розшуку родоводу, підготовки до курсової чи дослідження. Це збирає реальні історії використання архівів. Сприяє зниженню бар'єру у спілкуванні з держустановами.

Ці флешмоби можна впровадити в рамках комунікаційної кампанії ДАКО, а найактивніших учасників – відзначати (сертифікатами, подяками, участю в онлайн-презентаціях чи виставках).

Також важливим є розробка мобільного додатку архіву, який дозволить здійснювати базовий пошук, перегляд описів фондів, залишення запитів або підписку на оновлення прямо зі смартфона. Це особливо актуально для молодшої аудиторії та користувачів, які не мають постійного доступу до комп'ютера.

Загалом, покращення цифровізації в ДАКО передбачає не лише технічне переоснащення, а й переосмислення функцій архіву як відкритого, гнучкого та соціально орієнтованого інституту пам'яті. Упровадження запропонованих рекомендацій дозволить перетворити архів на сучасний інформаційний центр, адаптований до викликів XXI століття.

Висновки до Розділу 3

Аналіз перспектив та розробка практичних рекомендацій у межах цифровізації архівної справи в ДАКО засвідчили, що процес цифровізації архівних фондів в умовах воєнного стану набуває стратегічного значення. Він виступає не лише як інструмент технічної модернізації установи, а й як форма збереження національної пам'яті. Встановлено, що ДАКО вже реалізовує низку ефективних ініціатив, зокрема співпрацює з міжнародними організаціями, застосовує платформу ARCHIUM, формує цифрові копії історично цінних фондів, зберігає їх у хмарних сховищах. У поєднанні з перспективами використання штучного інтелекту, ці підходи формують новий рівень доступу до архівної інформації та змінюють саму модель архівної взаємодії з суспільством.

Нами було розроблено комплекс рекомендацій, спрямованих на посилення цифрового потенціалу архіву. Пропонується поетапна реалізація програми модернізації на 2025–2029 роки, що охоплює технічне оновлення, розвиток партнерств, кадрову підготовку та впровадження користувацьких сервісів. Особливо важливою є ініціатива створення «Студентського архівного хабу», що сприяє залученню молоді до архівної діяльності, а також реалізація інформаційної стратегії через флешмоби та інтерактивні формати. Такий підхід дозволяє перетворити ДАКО на відкритий, інноваційний, безпечний та орієнтований на потреби громади архівний центр, який здатен ефективно функціонувати в цифрову епоху.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання кваліфікаційної роботи було досягнуто основної мети дослідження – теоретичного обґрунтування й практичного аналізу процесу цифровізації архівних фондів в Україні на прикладі діяльності Державного архіву Кіровоградської області (ДАКО). Всі завдання, поставлені у вступі до роботи, виконано повною мірою.

У першому розділі були здійснені теоретичні передумови дослідження цифровізації архівної справи. Проаналізовано стан наукової розробки проблеми, що дало змогу виявити основні наукові підходи до розуміння цифрової трансформації архівної сфери. Особливу увагу приділено понятійному апарату: терміни «оцифрування», «цифровізація», «електронний архів», «цифрова копія» та інші були концептуалізовані з огляду на сучасні стандарти архівознавства. Це дозволило вибудувати чітке методологічне підґрунтя для подальшого аналізу.

Окремий підрозділ присвячено міжнародному досвіду цифровізації, де було проаналізовано рекомендації ICA, стандарти ISO, нормативні документи UNESCO та кращі практики країн ЄС. Це дало змогу зіставити глобальні підходи з українськими реаліями та визначити, які з них можуть бути імplementовані у діяльність національних архівних установ.

Методологічна частина дослідження представлена системою наукових методів, серед яких – історико-порівняльний, емпіричний, логіко-аналітичний, метод документального аналізу. Завдяки застосуванню емпіричних підходів (опрацювання звітної документації, спостереження, інтерв'ювання працівників архіву) було отримано надійні результати, що відображають стан цифровізації в ДАКО.

Другий розділ роботи присвячено безпосередньому аналізу діяльності ДАКО. Було охарактеризовано структуру архівних фондів, обсяги фондів, кількість одиниць зберігання та їхній тематичний спектр. Описано методіку оцифрування в архіві: виділено ключові етапи – від підготовки документів до створення метаданих і розміщення на цифрових платформах. У розділі також

розглянуто технології, які застосовуються в архіві: сканери, програмне забезпечення, цифрові сховища, система ARCHIUM. Було наведено приклади конкретних цифрових колекцій, а також динаміку цифровізації за останні роки (2022–2024), що підтверджує поступовий, але стабільний розвиток цифрового напрямку в архівній справі регіону.

Особливу цінність має третій розділ, де було здійснено аналітичне узагальнення процесу цифровізації в ДАКО, а також розроблено практичні рекомендації щодо його вдосконалення. На основі аналізу було виявлено ключові проблеми цифровізації: нестача фінансування, застаріле технічне обладнання, кадровий голод, брак нормативного регулювання та ризики збереження цифрових копій.

У відповідь на ці виклики в роботі запропоновано конкретні рекомендації, серед яких:

1. Створення регіональної програми цифровізації архівної справи, що передбачатиме виділення цільового фінансування з обласного бюджету, залучення міжнародних грантів, партнерство з ІТ-компаніями.

2. Модернізація технічної бази ДАКО: оновлення сканувального обладнання, впровадження сучасного програмного забезпечення для керування електронними архівами, зокрема системи електронного обліку, автоматизації створення метаданих.

3. Підвищення кваліфікації персоналу: регулярні навчання для архівістів щодо цифрових стандартів, кібербезпеки, роботи з цифровими платформами.

4. Інтеграція ДАКО до всеукраїнських та міжнародних цифрових платформ, що дозволить зробити регіональний архівний ресурс частиною глобального інформаційного простору.

5. Покращення системи збереження цифрових копій – впровадження резервного копіювання, використання хмарних технологій та засобів криптографічного захисту для забезпечення довготривалого зберігання цифрових фондів.

б. Активізація просвітницької та публічної діяльності архіву – розробка віртуальних виставок, онлайн-презентацій, інтерактивних форматів представлення документів, що стимулює зацікавлення громадськості.

Встановлено, що ДАКО вже реалізовує низку ефективних ініціатив, зокрема співпрацює з міжнародними організаціями, застосовує платформу ARCHIUM, формує цифрові копії історично цінних фондів, зберігає їх у хмарних сховищах. У поєднанні з перспективами використання штучного інтелекту, ці підходи формують новий рівень доступу до архівної інформації та змінюють саму модель архівної взаємодії з суспільством.

Нами було розроблено комплекс рекомендацій, спрямованих на посилення цифрового потенціалу архіву. Пропонується поетапна реалізація програми модернізації на 2025–2029 роки, що охоплює технічне оновлення, розвиток партнерств, кадрову підготовку та впровадження користувацьких сервісів. Особливо важливою є ініціатива створення «Студентського архівного хабу», що сприяє залученню молоді до архівної діяльності, а також реалізація інформаційної стратегії через флешмоби та інтерактивні формати. Такий підхід дозволяє перетворити ДАКО на відкритий, інноваційний, безпечний та орієнтований на потреби громади архівний центр, який здатен ефективно функціонувати в цифрову епоху. Таким чином, третій розділ не лише систематизував здобутий досвід ДАКО, а й запропонував рішення, що можуть бути адаптовані й для інших регіональних архівів України. Отримані результати можуть бути використані не лише для подальших наукових розвідок, а й для реальних адміністративних рішень у сфері цифровізації.

Цифрова трансформація архівної справи, особливо в умовах війни та необхідності захисту національної культурної спадщини, є не лише актуальним, а й стратегічно важливим напрямом. Розроблені в межах дослідження рекомендації можуть стати основою для подальших ініціатив у реформуванні архівної галузі України на засадах відкритості, безпеки, ефективності й сучасності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеєнко А. Публікація електронних образів архівних документів: основні принципи (з досвіду роботи ЦДНТА України). *Студії з архівної справи та документознавства*. 2012. № 20. С. 132–136.
2. Буряк А. М. Роль цифрових архівів у забезпеченні стійкості та доступності інформації в сучасному цифровому середовищі. *IX Всеукраїнська наукова студентська конференція «Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері»* (м. Вінниця, 12 квітня 2024 р.). С. 76-80.
3. Василенко Д. П., Бутко Л. В. Пріоритетні напрями цифровізації архівної справи. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 4. С. 32–38.
4. Вовк Н. Електронні виставки архівних документів: сучасний стан та перспективи розвитку. *Вісник Книжкової палати*. 2018. № 5. С. 43–48.
5. Гаранін О. Я. Вплив інформаційних технологій на утворення нових форм архівних джерел. *Архіви України*. 2013. № 6 (288). С. 86–94.
6. Гурська Д. А. Цифровізація архівів та діловодства в Україні: стан, проблеми та перспективи. *IX Всеукраїнська наукова студентська конференція «Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері»* (м. Вінниця, 12 квітня 2024 р.). С. 80-83.
7. ДАКіро. Державний архів Кіровоградської області. URL: <http://archium.krop.archives.gov.ua/> (дата звернення 03.06.2025).
8. Державний архів Кіровоградської області. Офіційний сайт. URL: <https://dakiro.kr-admin.gov.ua/> (дата звернення 02.06.2025).
9. Звіт про підсумки роботи державних архівних установ області та архівних відділів міських рад у 2024 році. URL: <https://dakiro.kr-admin.gov.ua/dod/2025/zvit-pidsumki-2024.pdf> (дата звернення 03.06.2025).
10. Звіт про роботу архівної установи та виконання плану розвитку архівної справи за 2024 рік. URL: <https://dakiro.kr->

admin.gov.ua/dod/2025/%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%208%202024.pdf (дата звернення 03.06.2025).

11. Історія життя архіву або доторкнись і дізнайся: до 95-ти річчя Державного архіву Кіровоградської області. URL: <https://dakiro.kr-admin.gov.ua/project/peredmova.html> (дата звернення 02.06.2025).
12. Калінічева Г. І. Оцифрування архівних документів як пріоритетний напрям цифрової трансформації архівної справи в Україні. *Теоретико-прикладні аспекти розвитку цифрової держави в Україні : матеріали I всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 09 листоп. 2023 р.). Київ : Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, 2023. С.127-131.
13. Кисельова А. А. Архівні ресурси України в глобальній інформаційній мережі: види, доступ, перспективи. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.10 – документознавство, архівознавство. Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства. Київ, 2005. 190 с.
14. Кіровоградський обласний державний архів: путівник / упоряд: Є.Й.Горбунова та ін. Київ, 1966. 255 с.
15. Назарова Є. «Держава у смартфоні» і конституційні цифрові права. Що пропонує команда Зеленського. *Радіо свобода*. 2019. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30187139.html> (дата звернення: 22.05.2025).
16. Пирлик Г. Фонди СБУ викрали: нові факти про пограбування архіву в Херсоні під час російської окупації. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/novyny-pryazovya-pohrabovanyu-arkhiv-kherson-novi-fakty/33405249.html> (дата звернення 05.06.2025).
17. Підсумки діяльності у 2014 році та пріоритети на 2015 рік : звіт / Державна архівна служба України. Київ, 2015. 77 с. URL: https://archives.gov.ua/Archives/Zvit_2014.pdf (дата звернення: 25.05.2025).
18. Підсумки діяльності у 2015 році та пріоритети на 2016 рік : звіт / Державна архівна служба України. Київ, 2015. 80 с. URL: https://archives.gov.ua/Archives/Zvit_2015.pdf (дата звернення: 25.05.2025).

19. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення 02.06.2025).
20. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 02.06.2025).
21. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення 02.06.2025).
22. Про Національний архівний фонд та архівні установи: Закон України від 24.12.1993 № 3814-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text> (дата звернення 02.06.2025).
23. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 01.12.2022 № 2807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text> (дата звернення: 22.05.2025).
24. Про роботу Укрдержархіву, архівних установ і спеціальних установ страхового фонду документації у 2020 році та пріоритети Укрдержархіву на 2021 рік : звіт / Державна архівна служба України. Київ, 2021. 90 с. URL: <https://archives.gov.ua> (дата звернення: 10.05.2025).
25. Про роботу Укрдержархіву, архівних установ і спеціальних установ страхового фонду документації у 2021 році та пріоритети Укрдержархіву на 2022 рік: звіт / Державна архівна служба України. Київ, 2022. 94 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2021/zvit2021-arhiv.pdf> (дата звернення: 11.05.2025).
26. Про роботу Укрдержархіву, архівних установ і спеціальних установ страхового фонду документації у 2022 році та пріоритети Укрдержархіву на 2023 рік: звіт / Державна архівна служба України. Київ, 2021. 90 с.
27. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 року № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 22.05.2025).

28. Програма оцифрування архівних інформаційних ресурсів на 2022–2025 роки: Затверджена наказом Голови Укрдержархіву від 29.12.2021 № 165 / Державна архівна служба України. Київ, 2021. 8 с. URL: https://srpi.archives.gov.ua/tmp/1445_2.pdf (дата звернення: 07.05.2025).
29. Публічний звіт Голови Укрдержархіву Баранової Т. І. про підсумки діяльності державної архівної служби у 2017 році / Державна архівна служба України. Київ, 2018. 67 с. URL: https://old.archives.gov.ua/Archives/zvit_2017.pdf (дата звернення: 11.05.2025).
30. Публічний звіт Голови Укрдержархіву Баранової Т. І. про підсумки діяльності державної архівної служби у 2018 році / Державна архівна служба України. Київ, 2019. 55 с. URL: https://old.archives.gov.ua/Publicinfo/zvit_2018_1.pdf (дата звернення: 12.05.2025).
31. Публічний звіт Голови Укрдержархіву Хромова А. В. про підсумки діяльності державної архівної служби України у 2019 році / Державна архівна служба України. Київ, 2020. 55 с. URL: https://archives.gov.ua/wpcontent/uploads/2020_02_12_pub_zv.pdf (дата звернення: 13.05.2025).
32. Руденко М. В. Цифровізація: категоріальні особливості та специфіка трактування. *Економічний форум*. 2021. № 4. С. 3-13.
33. Селіверстова К. Особливості відбору аудіовізуальних документів на постійне зберігання. *Студії з архів. справи та документознавства*. 2013. № 21. С. 69–74.
34. Серба М. Прискорення динаміки оцифрування архівних документів як реакція на виклики і загрози архівній галузі в умовах російсько-української війни. *Міжнародна науково-практична конференція* / за ред. І.В. Жукової, Є.О. Романенка. м. Стамбул (Туреччина): ГО «ВАДНД», 07 серпня 2023 р. С. 59-68.
35. Соснін О. Цифровізація як нова реальність країни. *Юридичний вісник України*. 2020. № 1. С. 45–54.

36. Студії з історії Центральної України. Випуск I: Державний архів Кіровоградської області у міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях (2013–2019): Збірник статей та матеріалів. Кол. авт.: О. Бабенко, О. Бабенко, Р. Базака та ін. Кропивницький: Центрально-Українське видавництво, 2020. 374 с.
37. Трибуцька О. А. Державному архіву Кіровоградської області – 85 років. *З історії архівів та архівних зібрань*. 2010. С. 91-103.
38. Туровська С., Смоляр І. Електронна виставка як комунікаційна модель діяльності наукової бібліотеки. *Вісник Книжкової палати*. 2015. Вип. 3. С. 29–31.
39. Тюрменко І. Історико-культурна спадщина на веб-сайтах системи державних архівів областей України: стратегія доступу. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія*. 2016. № 3. С. 70–75.
40. Філіппова Л. Я. Цифрові архіви в сучасному суспільстві: термінологічний та змістовний аспект. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2018. № 2. С. 6-11.
41. Хаустова М. Г. Поняття цифровізації: національні та міжнародні підходи. *Право та інновації*. 2022. №. 2 (38). С. 7–18.
42. Цілина М. Зарубіжний досвід забезпечення захисту конфіденційної інформації. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2022. № 9. С. 22–32.
43. ARCHIUM – Платформа для створення цифрового архіву. URL: <https://arinsy.com/product/archium/> (дата звернення 05.06.2025).
44. Archives Portal Europe. URL: <https://www.archivesportaleurope.net/> (дата звернення: 22.05.2025).
45. Astle PJ and Muir A (2002) Digitization and Preservation in Public Libraries and Archives. *Journal of Librarianship and Information Science*, 34(2), pp. 67-79.
46. Bak G. For the record: Digitizing archives can increase access to information but compromise privacy. *Shutterstock*. 2021. URL: <https://theconversation.com/for->

- [the-record-digitizing-archives-can-increase-access-to-information-but-compromise-privacy-155364](#) (дата звернення: 22.05.2025).
47. Balogun, T., & Adjei, E. (2018). Challenges of digitization of the National Archives of Nigeria. *Information Development*, May 15, 2018 DOI: 10.1177/0266666918778099
48. Bayissa G, Ketema G and Birhanu Y (2010) Status of Digitization Process in Selected Institutions of Ethiopia: A Baseline Stakeholders' Analysis Survey Report. *Ethiopian Journal of Education and Sciences*, 5(2), pp. 1-18.
49. Beamsley T. Securing digital image assets in museums and libraries: A risk management approach. *Library Trends*. 1999. № 48 (2). P. 358–378.
50. Digital Preservation Coalition. URL: <https://www.dpconline.org/> (дата звернення: 22.05.2025).
51. Europeana. URL: <https://www.europeana.eu> (дата звернення: 22.05.2025).
52. Gertz J (2007) Preservation and Selection for Digitization. Northeast Document Center. Available at: <http://www.nedcc.org/resources/leaflets/6Reformatting/06PreservationAndSelection.php> (дата звернення: 22.05.2025).
53. Granger S (2000) Emulation as a Digital Preservation Strategy. D-Lib Magazine, 6 (4). Available at: <http://www.dlib.org/dlib/october00/granger/10granger.html> (дата звернення: 22.05.2025).
54. Намооуа, С., & Njobvu, B. (2010). Digitization of archival materials: The case of national archives of Zambia. *ESARBICA Journal*, 29.
55. ICA. General International Standard Archival Description (ISAD(G)). 2000. URL: <https://www.ica.org/resource/isadg-general-international-standard-archival-description-second-edition/> (дата звернення: 22.05.2025).
56. ISO 14721:2012 (OAIS). URL: <https://ccsds.org/> (дата звернення: 22.05.2025).
57. ISO 15489-1:2016. Information and documentation – Records management. URL: <https://www.iso.org/standard/62542.html> (дата звернення: 22.05.2025).
58. MacKenzie G (2000) Searching for solutions: electronic records problems worldwide. *Managing Information*, 7, pp. 59-65

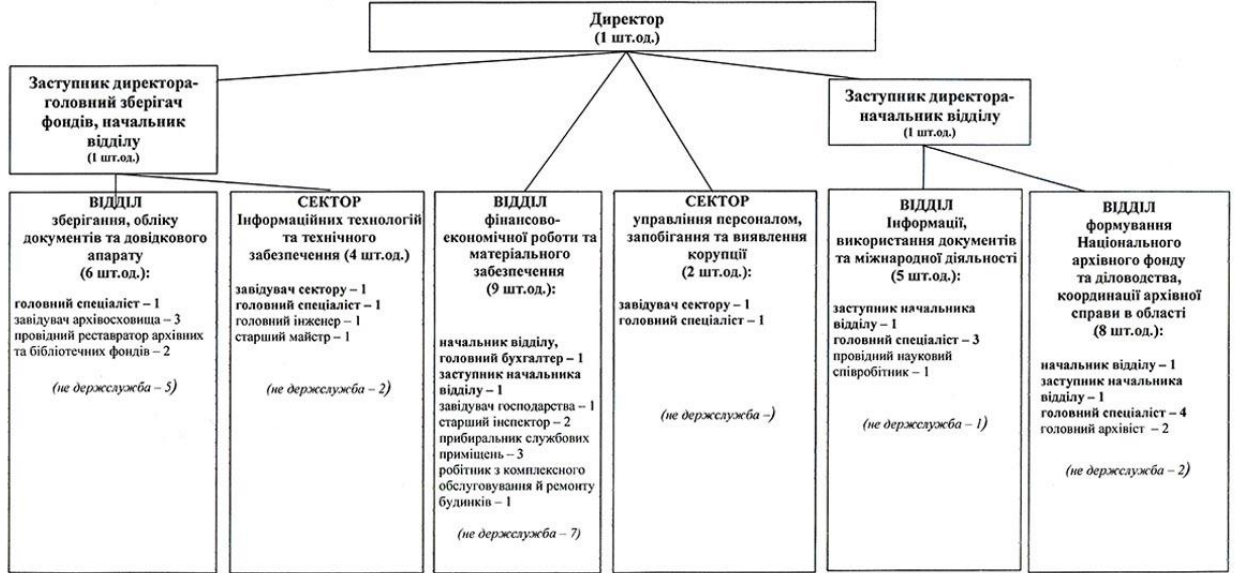
59. McKay S. Digitization in an Archival Environment. *Electronic Journal of Academic and Special Librarianship*. 2003. № 4. Vol. 1. URL: https://southernlibrarianship.icaap.org/content/v04n01/Mckay_s01.htm (дата звернення: 22.05.2025).
60. Namande B. W. Digitization of archival records: the kenya national archives and documentation service experience. 2004. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/39670332.pdf> (дата звернення: 22.05.2025).
61. Smith A (1999). Why Digitize? Washington D. C: Council on Library and Information Resources. Available at: <http://www.clir.org/PUBS/reports/pub80-smith/pub80.html> (дата звернення: 22.05.2025).
62. UNESCO. PERSIST Guidelines for the Selection of Digital Heritage for Long-Term Preservation, 2015. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232224> (дата звернення: 22.05.2025).
63. Warren-Jones E. How to digitise an archive. De Gruyter. 2018. URL: <https://blog.degruyter.com/howto-digitise-an-archive/> (дата звернення: 22.05.2025).
64. Youngs K (2001) *Managing the Digitisation of Library, Archives and Museum Materials*. Hertfordshire: National Preservation Office.

Структура Державного архіву Кіровоградської області

ПОГОДЖЕНО
 Заступник голови Кіровоградської
 обласної державної адміністрації
Юрій МИКОЛАЄНКО
 2024 року

ЗАТВЕРДЖЕНО
 Наказ директора Державного архіву
 Кіровоградської області
 № 11 2024 року № 65-00

СТРУКТУРА
 Державного архіву Кіровоградської області з 04 листопада 2024 року

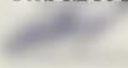

Всього: 37 штатних одиниць (у т.ч. 17 – не державні службовці)
 Директор Державного архіву Кіровоградської області

Лілія МАРЕНЕЦЬ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Державного архіву
Кіровоградської області

 Лілія МАРЕНЕЦЬ

26 січня 2022 року

ЗВІТ

з оприлюднення цифрових копій документів Національного архівного фонду на вебсайті архіву за 2021 рік

№ з/п	Фонд	Опис	План	Факт
			Справи	Справи
1	Ф18	1	10, 35, 145, 165, 170, 171, 178, 181, 195, 233, 235, 288, 295, 317, 396, 398, 429, 437, 456, 491, 492, 494, 500, 509, 515, 528, 531	10, 35, 145, 165, 167, 170, 171, 178, 181, 195, 233, 235, 288, 295, 317, 396, 398, 429, 437, 456, 491, 492, 494, 500, 509, 515, 528, 531
2	Ф20	1	164, 504, 709	164, 504, 709
3	Ф24	1	1-4	1 – 4
4	Ф39	1	1	1
5	Ф64	1	1– 4, 6,7, 11 – 16	1 – 4, 6,7, 11 – 16
6	Ф78	1	1269, 1272	1269, 1272
7	Ф78	3	115, 117, 118, 120	115, 117, 118, 120
8	Ф78	4	458, 704, 714, 1189	458, 704, 714, 1189
9	Ф78	5	1, 2, 6, 10, 125, 238а, 241б, 242, 243, 246, 247, 248, 254, 451а	1, 2, 6, 10, 125, 238а, 241б, 242, 243, 246, 247, 248, 254, 451а
10	Ф78	7	---	497а
11	Ф109	1	1-7, 4а, 4б, 5а, 7а	1-7, 4а, 4б, 5а, 7а
12	Ф109	2	1 – 9	1 – 9
13	Ф117	1	19, 20, 26-36, 38	19, 20, 26-36, 38
14	Ф122	1	3, 4, 6- 8, 10	3, 4, 6- 8, 10
15	Ф125	1	---	8-11
16	Ф127	1	2, 4 – 22	2, 4 – 22
17	Ф130	1	1 – 4	1 – 4
18	Ф131	1	1, 3	---
19	Ф134	1	1 – 17	1 – 17
20	Ф138	1	4, 5	4, 5
21	Ф139	1	1-4, 7-9	1-4, 7-9
22	Ф156	1	1 – 50, 29а, 33а, 34а	1 – 50, 29а, 33а, 34а
23	Ф160	1	1 – 33, 38 – 73, 47а, 53а	1 – 33, 38 – 73, 47а, 53а
24	Ф167	1	3, 5 - 9, 11, 27, 30, 31, 32, 41, 42, 43, 44, 47, 41а	3, 5 - 9, 11, 27, 30, 31, 32, 41, 42, 43, 44, 47, 41а
25	Ф168	1	1- 20	1- 20

26	Ф170	1	6, 8-11, 107, 118, 119,126,129	6, 8-11, 107, 118, 119,126,129
27	Ф214	1	1-3	1-3
28	Ф216	1	12, 58, 59, 128	12, 58, 59, 128
29	Ф217	1	---	1
30	Ф218	1	---	1
31	Ф219	1	---	1
32	Ф220	1	---	1
33	Ф221	1	---	1
34	Ф222	1	---	1
35	Ф223	1	---	1
36	Ф224	1	---	1
37	Ф225	1	---	1
38	Ф226	1	---	1
39	Ф227	1	---	1
40	Ф228	1	---	1
41	Ф233	1	1 – 14	1 – 14
42	Ф234	1	1 – 6	1 - 6
43	Ф235	1	---	1
44	Ф236	1	8 – 10	8 – 10
45	Ф238	1	1 – 12	1 - 12
46	Ф241	1	---	1
47	Ф242	1	1 – 8	1 – 8
48	Ф243	1		1
49	Ф244	1		1
50	Ф254	1		22
51	Ф317	1		1
52	Ф325	1	1 – 12	1 -12
53	Ф332	1	1 – 5	1 - 5
54	Ф349	1	1 – 60, 16а, 29а, 29б, 34а	1 – 60, 16а, 29а, 29б, 34а
55	Ф350	1	---	1-12, 15, 22, 28, 32, 34 – 48
56	Ф352	1	---	1 – 12
57	Ф648	1	---	1 – 23, 20а
58	P5907	5	401-1000	401-1000
59	P5907	6	1 -1002	1 -1002

* Примітка: поля таблиці, що позначені "---" слід розуміти як такі справи, які не планувалися для оприлюднення, але фактично були оприлюдненні.

Також, у підрозділі "Описи" розділу "Електронний архів" за 2021 рік розміщено описи справ фондів органів КПРС та ВЛКСМ(ЛКСМУ) Ф.П.1-5908 загалом 2373 описи.

**Завідувач сектору інформаційних
технологій та технічного забезпечення**

Андрій ВІТРЕНКО

Приклади оцифрованого архівного фонду ДАКО

КИЇВСЬКИЙ ІСТОРИЧНИЙ АРХІВ
 ІНВЕНТАРНИЙ № 170 № Б. С. М. И 10

СПРАВА

81/ 1 81
 ОДНОКОПИЙНО
 КОПИЙНО

Вишепетраградская Городская Дума.

№

*О переименовании из
 Новомиргородских в Вишепетра-
 градские имения Гзетка
 Соймицы, Немировского
 Промедно и Черетиско с Херсонской
 Казенной палаты о переименовании
 Немировского из Новомиргородских
 в Вишепетраградские имения (лицензия)*

ПОЧАТО ~~1827~~ 19 р. 24 января 1827
 СКІНЧЕНО ~~1827~~ 19 р. 19 июля 1827
 НА 9 АРК

ОТДЕЛЕНИЕ 455-А.И. 15-VI-78 р. 458-100 т.

ОБЩАЯ ЧИСЛ. 18
 176 178

